



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 1 • NR 10 • 1964

Stokkfisk og Stuemarker på Bryggen i Bergen

Av Johan H. Meyer



SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldininen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Stokkfisk og Stuemerker på Bryggen i Bergen

Av Johan H. Meyer

JEG VIL gjerne slutte meg til det som Hans Krag under tittelen «Litt om heraldiske fisk» skriver i HT 8/374-376, et kommentar til Sven Tito Achen's omfattende artikkel «Bergensfarerne og Islands ældste våben» i HT 5/197.

Efter lesningen av førstnevnte, forøvrigt meget interessante, artikkel kriblet det i fingrene til en som både har hatt befatning med tørrfiskeeksport og dessuten nedstammer fra en «Bergensfarer» efter å klargjøre noe om begrepene «stokkfisk» og «klippfisk».

Hans Krag fikk sagt det alt vesentlige om dette punkt, la meg til overmål bare få lov til, under henvisning til fig. 5 i Sven Tito Achen's artikkel, å sitere hvad Gyldendals Store Konversationsleksikon (1959) anfører om klippfisk: «... flekt, saltet og tørket fisk, vesentlig torsk, men også sei, lange og brosmе. $\frac{2}{3}$ av ryggraden fjernes (fisken flekkes), deretter blir den saltet, og tilslutt tørkes den etterat noe av saltet er vasket vekk.»

Fremhevelsen i sitatet er gjort av meg, og tar vi nu for oss fig. 5 på side 200 i hefte 5, ser vi at beskrivelsen av 1959 passer akkurat for tegningen i en islandsk skinnbok fra o. 1360. Nøyaktig på samme måte passer beskrivelsen for fig. 3 på side 199 i samme

hefte, Holar-salmeboken fra 1589. I begge disse tilfelle er det en *klippfisk* vi har foran oss. Uten å ha studert emnet spesielt, har jeg også alltid vært av den mening, at tilvirkningen av klippfisk først tok til i Norden en gang på 1500-tallet. Jeg slutter meg helt til Hans Krag når han foreslår, at den videre behandling av dette spørsmål overlates til noen som studerer fiskefremstillingens historie. En riktig kronologi i Islands våpens historie (den norske løve/klippfisken/falken) vil nemlig bli vesentlig lettere når det kan fastslås, *når* klippfisken overhodet tidligst kan være blitt tatt i bruk heraldisk.

Og så til Bergensfarernes anvendelse av *stokkfisken* heraldisk. Når *stokkfisk* (tørrfisk, rundfisk, rotskjær m. m.) først ble tilvirket fortaper seg i historien. Tilberedningsmåten er ytterst primitiv men effektiv, og fordrer ikke salt. Slik tilberedd fisk har sikkert vært stapelmat i Norge i uminnelige tider, men det er god grunn å tro, at *eksporten* av denne vare tok et stort oppsving efter kristendommens innførelse i Nordeuropa, da etterspørslen efter fisk i fastetiden (da en ikke hadde lov å spise kjøtt) må ha øket sterkt. Kjøpmenn fra de nordtyske hansabyer meldte seg tidlig på det norske «tørr-



1. Arendt Meyers våpen på døbefont av sandstein skjenket av ham til Barrien sognekirke, Amt Syke, ved Bremen, 1660.

fiskmarked», og et sådant hadde så småningom dannet seg på strandstedet Bjørgvin (Biörgyn) som Olav Kyrre, formentlig omkring år 1070, gjorde til kaupang (kjøpstad), det senere Bergen. Det er flere tegn som tyder på at tyske Bergensfarere var på pletten fra byens grunnleggelse.

Tørrfisken har dominert Bergens fiskeeksport, ja eksport overhodet, like opp til slutten av det nittende århundre. Den er ennå betydelig, men betyr selvsagt prosentueelt idag ikke så meget for byen som før. Bergen har aldri vært særlig stor klippfiskeeksport-

tør, tyngden av denne eksport ligger i mørebyene Ålesund og Kristiansund.

Det er stokkfisken som i mange variasjoner er anvendt av de tyske Bergensfarere, og det er rundfisken, den rundtørkede torsk, den edleste av de talløse kvalitetssorter som ble markedsført fra Bryggen i Bergen, som ble valgt som motiv. Og over denne plasserte man oftest en krone.

Sammen med den kronede rundfisk, som har vært et fellesmerke for alle Bergensfarere, satte den enkelte kjøpmann sitt «stuemerke», et bumerke som tilhørte den «stue» han eiet eller forvaltet på Bryggen i Bergen. Om dette har Johan Koren Wiberg skrevet noe summarisk i et av Det hanseatiske Museums skrifter «Bomerker og innflyttere» (Bergen 1935). Emnet venter ennå på en vitenskapelig behandling; inntil denne foreligger er Wibergs bok antagelig det mest omfattende av den foreløpig sparsomme litteratur på området.

Kort fortalt synes mange av disse «stuemerker» å gå meget langt tilbake i tiden, enkelte kanskje like til byens grunnleggelse. Wiberg inndeler dem efter et visst system, og en hel del av dem bærer sterkt preg av å være dannet av runer. Disse stuemerker var knyttet til *eiendommen* (tomten, stuen, kleven, lagerhus, kjelleren m. v.), alt som tilhørte samme eiendom innen gårdsrekken på Bryggen. En slik samlet handelseiendom kalles på Bryggen en «stue», altså på moderne sprog et «firma». Når stuen skiftet eier, forble stuemerket på eiendommen, og den nye eier kunne ta dette i bruk. Det ble brukt overalt innen stuen, på husene over inngangen, på husgeråd, verktøy m. m., og har vel også opprindelig vært brukt som «merkelapp» på de varepartier som ble eksportert fra vedkommende stue.

Stuemerkenes holdt seg utrolig lenge på Bryggen på samme måte som så mange andre ting der ble holdt vedlike med en seiglivet tradisjon fra Middelalderen til vår tid. Da handelsformene endret seg i siste halvpart av forrige århundre, tok mange av de eksisterende eksportfirmaer stuemerket inn i sitt varemerke o. lign. Eksempler på dette finnes blandt eksisterende firmaer i Bergen idag, selvom de ikke lenger holder til på selve Bryggen.

Og så tilslutt Hans Krags spørsmål, om det ennå lever slekter i Bergen som med historisk hjemmel kunne føre den kronede stokkfisk.

Noen historisk hjemmel for å føre dette merke tør etter min mening ikke lengere være tilstede i og med at dette var et felles-merke for de nordtyske Bergensfarere og senere, da Det tyske Kontor på Bryggen i 1754 ble avløst av Det norske Kontor, av de såkalte «kontorske egenhandlere» hvis organisasjon formelt ble nedlagt 1899. Det er riktignok en rekke tørrfiskfirmaer i Bergen idag som er en direkte fortsettelse av slike kontorske egenhandlere som var medlemmer av Det norske Kontor 1754—1899, men noen felles organisasjon finnes ikke mere.

Derimot er det etter min mening full hjemmel for anvendelse av stuemerker der — som foran nevnt — er knyttet til bestemte eiendommer på Bryggen. En hvilkensomhelst eier på Bryggen idag turde være berettiget til å ta i hevd det eller de stuemerker som gjelder for den eller de eiendommer han der måtte eie. Det kunne være morsomt om denne skikk ble vakt tillive igjen, for den har sine røtter like tilbake til byens grunnleggelse. Sikkert samtlige nuværende eiendommers spesielle stuemerker på Bryggen lar seg fastslå. Går en rundt i den gamle del av Bryggen støter en på



2. Kleberstenstavle på kjelleren i Bugården nr. 4, Bryggen, Bergen, 1666. Bredde og høyde inkl. omramning: 82 cm × 90 cm. Efter Chr. Koren Wiberg «Det tyske Kontor i Bergen» 1899.

dem overalt, og for de øvrige tomter på Bryggen er de også kjendt, blandt annet gjennom Det hanseatiske Museums litteratur.

Som et eksempel på hvorledes disse stuemerker ble anvendt, og oppfattet, skal vi ta for oss Bergensfareren *Arendt Meyer*, oldermann i Bergensfarersocietetet i *Bremen* omkring midten av 1600-tallet, altså på en tid da Det hanseatiske Kontor på Bryggen i Bergen ennå var i fullt flor.

Arendt Meyer erhvervet stue nr. 4 i Bugården på Bryggen omkring år 1644 og ansatte der sin svoger *Didrich Wolpmann* som lokal forvalter; selv var og ble *Arendt Meyer* bofast i *Bremen*, som han hadde innvandret til i yngre år fra landsbyen *Okel* i Amt *Syke* (ved *Bremen*), som yngre bondesønn. *Arendt Meyer* later til å ha gjort det godt, for i 1660 skjenker han en vakker døpefont til sin barndoms sognekirke i *Barrien* i Amt *Syke*, hvor døpefonten kan sees den dag idag, ja

— av kirkens gamle regnskapsbøker fremgår det at døpefonten må være laget i Bremen, for der har man bokført «drikkepenge til dem som satte opp døpefonten som kom fra Bremen, år 1659». Det interessante i foreliggende forbindelse er imidlertid at Arendt Meyer på døpefonten har latt lage et festlig «våpen» og på skjoldet er øverst innsatt bokstavene *A. M.* og derunder tilvenstre *stuemerket for Bugården nr. 4 i Bergen*, og tilhøre før omtalte kronede rundfisk (fig. 1).

Ved denne heraldiske konstruksjon har Arendt Meyer bare fulgt en helt almindelig praksis blandt hans kolleger i Bremen og de andre hansabyer som hadde handel på Bryggen i Bergen.

Bugården nr. 4 brendte dessverre i den store Bryggebrannen i 1955, men den hadde siden Arendt Meyer's tid allerede brendt en gang før, i 1702. Men bakerst i gårdsrekken, like oppe ved Øvregaten, ligger en stenkjeller som Arendt Meyer lot bygge i 1666, og som har overlevet begge branner. Denne kjeller bærer en tavle som bl. a. har bokstavene *A. M.*, den kronede rundfisk, og altså igjen *stuemerket for Bugården nr. 4*, det samme som vi kan

se på døpefonten i Barrien (fig. 2). Sammenstillingen av disse symboler er her en noe annen enn på døpefonten, men sammenhengen er helt klar.

Når jeg så tilslutt i all beskjedenhet kan opplyse, at jeg er sønnesønns sønnesønns sønnesønns sønn (det ble litt langt!) av Arendt Meyer, og at jeg dertil *eier* Bugården nr. 4 idag, så kan jeg altså til Hans Krag (som provoserte meg til dette inserat) svare at jeg vel med full rett kan nytte *stuemerket for Bugården nr. 4*.

Men fellesmerket, den kronede rundfisk, kan vel neppe lengere med noen hjemmel brukes av private personer eller firmaer i Bergen. Anderledes stiller det seg med institusjoner som Det Hanseatiske Museum der som sitt merke har tatt det fulle våpen for det hansastædiske Kontor i Bergen (den halve lübske ørn og den kronede rundfisk); samt Stiftelsen Bryggen og foreningen Bryggens Venner som har laget seg et felles merke bestående av et stiliseret middelalderskip med den kronede rundfisk tilhøre for masten. Dette siste merke tør betegnes som meget vellykket idet det peker hen på Bryggens norske fortid og de senere århundrer som hansastædisk kontor.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Prinsessens Altertavle

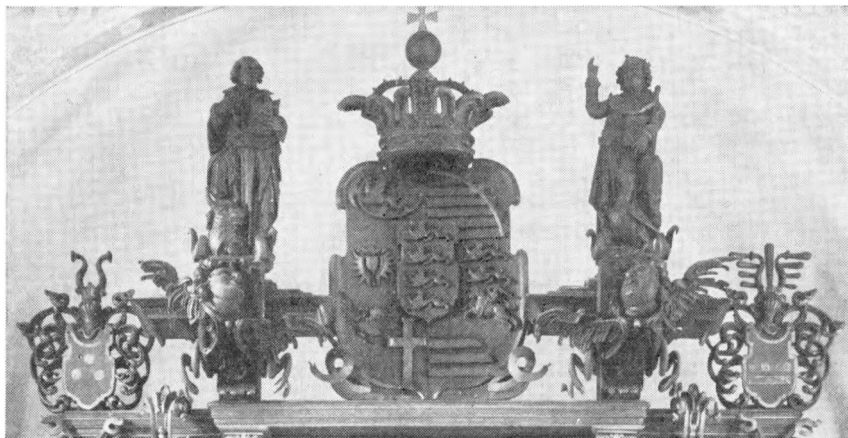
Af O. H. M. Baron Haxthausen

I VÆRKET »Danmarks Kirker« behandles heraldikken i kirkerne omtrent lige så skødesløst og lemefældigt, som håndværkere og museumsfolk har behandlet de samme heraldica under skiftende tiders restaureringsarbejder. Som et snarere typisk end grelt eksempel på denne påstands rigtighed kan nævnes altertavlen i Sønder Kirkeby kirke på Falster.

Altertavlen er skåret af mesteren Henrik Werner omkring år 1638. Det vides ikke, om hele tavlen oprindelig har været malet i farver, men i årene 1692-93 blev den stafferet (formentlig med guld). I 1721 blev den ege-træsmalet, og i 1754 blev den stafferet med mørkebrun oliefarve og guld på »det ophøjede arbejde«. I 1755 var de to mindre våbener uden våbenmærker. Endelig blev tavlen restaureret og forgyldt igen i 1865.

Ifølge *Danmarks Kirker* udgøres topstykket (fig. 1) »af det kronede mecklenborgske våben, henvisende til den udvalgte prins Christians gemalinde, prinsesse Magdalena Sibylla, og yderst findes våbenskjolde . . . i skjoldene misforståede, malede våben, det ene for Bielke, det andet med tre kugler«.

Det er rigtigt, at det kronede våben henviser til prinsesse Magdalena Sibylla (1617-68), men det er helt forkert at kalde våbenet for det mecklenborgske — Magdalena Sibylla var datter af kurfyrsten af *Sachsen*. Det ville imidlertid også være forkert at kalde våbenet for det sachsiske, kun ét af skjoldets felter repræsenterer Sachsen, resten er dele af det danske kongevåben. Våbenet svarer ret nøje til et signet prinsessen førte (figur 2) og er altså hendes personlige våben som den udvalgte prins' gemalinde. Hjerteskjoldet kan kun



1. Det øverste parti af altertavlen i Sønder Kirkeby kirke. Ifølge »Danmarks Kirker« er det »det mecklenborgske våben« i midten! Sammenlign de to fløjvåbeners hjelmtegn med de tilsvarende (men i omvendt rækkefølge) på figur 3. Fot. Nationalmuseet.



2. Segl efter et signet ført af Magdalena Sibylla i hendes egenskab af dansk prinsesse. Hun blev gift med prins Christian i 1634. Efter Grandjean: Danske kongelige Segl ..., 1951.

være Danmark. En teknisk undersøgelse vil muligvis kunne afsløre om den fjerde løves tilstedeværelse skyldes rundhåndethed (eller uvidenhed) fra mester Werners side, eller er en fejl, der har indsneget sig under en senere restaurering. Hjerterne mangler, men de kan have været malede på skjoldets overflade.

Omkring Danmark ses »med solen« Sachsen, Slesvig, Ditmarsken, Oldenburg (hvor der er en bjælke for meget), Delmenhorst, Stormarn, Holsten og Norge. Det er værd at bemærke, at kronen er lukket med bøjler.

Det var vist det almindeligste, at billedsniderne også havde ansvaret for den eventuelle staffering eller bemaling af deres arbejder, men der kendes dog også eksempler på, at der først blev råd til en bemaling eller staffering flere år efter at en altertavle var afleveret fra billedsniderens hånd. Det er muligt, at prinsessens våben oprindeligt ikke var tænkt udført i farver, men det er næppe sandsynligt. Det er udelukket, at de to mindre skjolde, som er

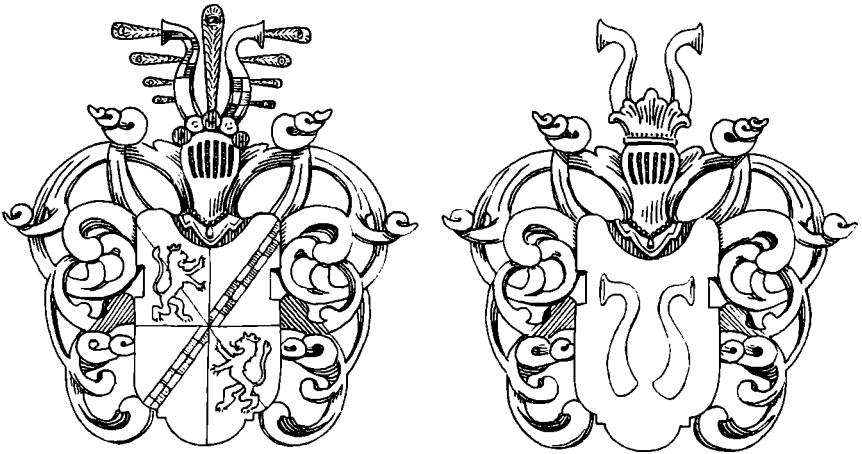
helt uden skæringer på overfladen, skulle stå umalede.

De to mindre våbener fremtræder i brun træfarve, det ene forsynet med tre guld kugler (1,2), det andet med to »svævende« guld bjælker. Når *Danmarks Kirker* antyder, at dette våben står for slægten *Bielke*, skyldes det sikkert, at denne slægt i forvejen er repræsenteret i kirken med to ligstene. Disse stene er imidlertid meget ældre end altertavlen, og der er ingen forbindelse mellem dem og tavlen.

Som nævnt ved vi, at de to våbenskjolde var uden mærker i 1755. Lad os derfor se helt bort fra guldstafferingen og skjoldene og i stedet betragte hjelmtegnene. Det første våben har almindelige vesselhorn; det andet har også vesselhorn, men de er besatte med påfjer, og hele hjelmtegnet står i en krans af fem roser. Dette hjelmtegn må givetvis være slægten *Rosenkrantz's*.

Nu skulle man tro, at vi blot skulle finde en dame, som var født *Rosenkrantz*, og som i 1638 var gift med en hr. N. N., der havde vesselhorn som hjelmtegn. Vi prøver. Slægten *Rosenkrantz* havde 7-8 døtre gifte med adelsmænd. To af disse adelsmænd havde vesselhorn som hjelmtegn, og den ene — iøvrigt den sidste mand af den stolte slægt *Rud* — hørte til på egnen, men han havde intet med *Sønder Kirkeby kirke* at gøre, og han var ikke lensmand på *Nykøbing Slot*. Ved altertavler fra denne periode ser vi nemlig som regel, at i kirker, der hørte under et kongeligt len, er det lensmandens og hans hustrus våbener, der figurerer på altertavlen, noget lavere eller mindre end det/de kongelige våben/våbener.

Men hvem var da lensmand i 1638? — Det var *Palle Rosenkrantz* til *Krænkerup m. m.*, og hans (tredie) hustru var *Lisbet Jørgensdatter Lunge* af



3. Skitseforslag til rekonstruktion af altertavlens to mindre våbener. Rosenkrantz-våbenet er vendt i courtoisie mod Dyre-våbenet. — Det falder vor tids øjne lidt svært at goutere heraldik i bruskarok stil, men det bør erindres, at det særlige ved et heraldisk våben i modsætning til et varemærke jo netop er, at våbenet ikke er karakteriseret ved sin præcise udformning, men kun ved sit konkrete indhold.

slægten Dyre. Dyrernes hjelmtegn er vesselhorn.

Ser vi nu igen på altertavlen vil vi bemærke, at våbenskjoldene står på en gesims, sikkert lette at flytte. De er måske blevet forbyttede under en restaurering. Rosenkrantz-våbenet burde naturligvis stå på mandens plads, den dextre, og Dyre-våbenet til sinister.

Ejendommeligt nok er en lensmands og hans hustrus våbener også anbragt omvendt på en anden af Henrik Werners altertavler, og her kan skjoldene ikke være blevet forbyttede, idet de er maled direkte på tavlens sidestykker. Det er altertavlen i Elmelunde kirke på Møn. De personer, det drejer sig om, er Corfitz Ulfeldt og Leonora Christine. Man har vel anset kongedatteren for »finere» end ægtemanden. Hendes våben er dog vendt i courtoisie mod hans. På Abel Schrøders altertavle i Holmens Kirke i København

er de kongelige kronede monogrammer også anbragt omvendt. Måske var man i hin tid — som nu — ikke så nøjeregnende med slige formelle detailler.

På prædikestolen i Halsted kirke på Lolland findes endnu et våben for prinsesse Magdalena Sibylla, men her er det hendes fædrene, det sammensatte kurfyrstlige sachsiske våben. Prædikestolen er udført af Jørgen Ringnis i 1636.

Sønder Kirkeby menighedsråd har nylig ansøgt om tilladelse til atter at få kirkens altertavle restaureret. Det er nu at håbe, at den meningsløse guldstafage må blive fjernet fra våbenerne, at de må blive grundigt undersøgt for gammel bemaling, at det må vise sig, at de to mindre våbener er blevet forbyttede og at alle tre våbener må blive malet nænsomt op i korrekte tinkturer.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommerseil bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Et Ukendt Tordenskioldsegl

Af Hans Christian Bjerg

I 1716 adledes den norsk-danske sø-officer *Peter Jansen Wessel* under navnet *Tordenskiold*. Hans originale patent, med adelsvåbenet påmalet, opbevares i dag på Frederiksborg Museet (se HT 1/38). To signeter med Tordenskiolds adelsvåben indgraveret findes endvidere bevaret i andre danske



1. *Peter Wessel Tordenskiolds adelige våben. Benyttet fra nobiliteringen i 1716 til hans død i 1720. Blasoneringen i adelspatentet lyder: »Skioldet deeles udi fire lige deele. Udi det første Quarteer lyser en Liun Ild udi blaa grund. Udi det andet som er rødt staar een Hvid Ørn med udstragte Vinger. Udi det tredje Quarteer, som er et rødt ligger Tuende Stykker eller Canoner af Guld paa hin anden over tvært, med tvende Guld Kugler paa hver side og een midt under. Det fjerde og sidste Quarteer fører een blaa Løve staaendes med een dragen Sabel udi den Høire Fod. Oven paa Skioldet er sat een Aaben Adelige Tourneer Hielm af hvis spitze reiser sig een Ørne Klou med Liun Ild udi, og paa hver side af Hielmen henger det Danske Flag med sin Vimpel oven over». Fot. Rigsarkivet.*

museer. Det ene på Nationalmuseet, det andet på Rosenborg Slot.

Adelsvåbenet, af hvilket der i dag kendes et stort antal seglaftryk på originale breve, turde iøvrigt være velkendt (se figur 1). Mindre kendt synes derimod de segl at være, som Peter Wessel har benyttet før sin nobilitering.

Gennemgår man hovedværkerne indenfor den omfangsrige Tordenskioldlitteratur, fremgår det af disse, at Tordenskioldforskningen hidtil kun har haft kendskab til eet »præ-nobiliteringssegl«, gennem seglaftryk på breve dateret i perioden 1713-16 (se figur 2).

I dette segl, der kan have inspireret Peter Wessel til det 4. felt i hans adelsvåben, ses en oprejst, kronet løve i skjoldet, og en (kronet?) engel med sværd i hånden (Sankt Mikael?) som hjelmfigur. Det vides ikke, om dette våben har eksisteret i en farvelagt udførelse. Signetet, som Peter Wessel har brugt 1713-16, er, såvidt jeg ved, ikke bevaret. Der kan herom henvises til O. Bergersen: »Viceadmiral Tordenskiold«, Trondheim 1925, pag. 586 og planche 21, og V. Bachke: »Tordenskioldiana«, Trondheim 1958, pag. 148.

Det er imidlertid lykkedes mig at fremdrage to seglaftryk fra et hidtil ukendt signet, som Peter Wessel må have benyttet i alt fald i 1712. Det ene af disse seglaftryk (se figur 3) findes i det danske Rigsarkivs seglsamling, anbragt sammen med seglaftryk af de to andre typer af Tordenskioldsegl (figur 1 og 2).

Jeg blev opmærksom på dette seglaftryk i seglsamlingen for et par år siden. Nedenunder det står »Peder

Wessel af snauwen Ormen til ankers ved Langesund 8/2 1719«, skrevet med en nyere hånd, sandsynligvis da aftrykket er blevet sat ind i samlingen. Dette kan kun betyde, at seglaftrykket er skåret ud af et brev dateret som ovenstående. Årstallet »1719« må imidlertid være en fejlskrivning alene af den grund, at Peter Wessel på dette tidspunkt jo var nobiliteret og næppe under nogen omstændigheder ville have forsegle sine breve med andet end sit adelssegl.

Peter Wessel førte kommando på snauen *Ormen* 15/9 1711–2/5 1712, og inden for denne periode opholdt han sig i Langesund for at reparere i tiden 9/1–15/2 1712. Tilskriftens »1719« må skulle være 1712.

Jeg prøvede, da jeg havde set seglet, i Rigsarkivet at finde frem til det brev, som det var udskåret fra. Men da mine undersøgelser endte uden resultat, kom jeg til den konklusion, at det pågældende segl slet ikke var Peter Wessels, men fejlagtigt var tillagt ham på grund af bogstaverne »P W« over skjoldet.

I foråret 1964 udkom den store kildeudgave »Tordenskiolds brev« i Oslo under redaktion af Tordenskioldforskeren O. Bergersen.

Desværre bringer værket ikke sfragistiske oplysninger, hvor dette ellers ville have været muligt, i forbindelse med de i original bevarede breve. Det fremgår imidlertid af værket, at der findes et brev fra Peter Wessel i original i det norske Rigsarkiv dateret 8/2 1712 i Langesund.

Dette fik mig til atter at tage sagen op. Og i det danske Rigsarkiv fandt jeg efter nye undersøgelser et brev fra Peter Wessel dateret 16/3 1712, hvorpå der sad et lignende seglaftryk, som det jeg tidligere forgæves havde søgt at verificere, at han havde benyttet.



2. Segl benyttet af Peter Wessel fra 1713 indtil nobiliteringen i 1716. Man har hidtil anset dette segl for at være det eneste, som han har benyttet før nobiliteringen. I skjoldet: en oprejst, kronet løve. På hjelmen: en (kronet?) engel med et sværd i hånden (Sankt Mikael?). Farverne kendes ikke, og signetet er ikke bevaret. Fot. Rigsarkivet.

Brevet ligger i pakken »Krigskanceliet, Indkomne Sager, Spøtaten Vedkommende 1712« og turde bevise, at Peter Wessel virkelig har ført seglet, der ses på figur 3.

Peter Wessel har med andre ord før sin nobilitering benyttet mindst to segl, det hidtil kendte med den oprejste løve, samt det nyfundne.

En eksakt beskrivelse af det nyfundne segl er vanskelig, da graveringen i det anvendte signet efter aftrykket at dømme har været usædvanlig dårligt udført. Det eneste, der fuldstændig lader sig tyde, er bogstaverne P og W, anbragt over skjoldet på hver sin side af hjelmsfiguren. I skjoldet ses tre dyr, anbragt 2,1. De kan se ud som hunde eller okser. Eller måske skal de være en eller anden form for fabeldyr. Hjelmsfiguren, der er anbragt direkte oven over skjoldet, ser ud som hove-



3. Segl benyttet af Peter Wessel i 1712. Det har hidtil ikke været kendt inden for Tordenskioldforskningen. Seglet er blevet fremdraget af artiklens forfatter, og aftryk er fundet dels i det danske Rigsarkivs seglsamling, dels på et originalt brev fra Peter Wessels hånd af 16/3 1712. I skjoldet ses tre dyr (hunde? okser? fabeldyr?) anbragt 2,1. Hjelmfiguren kunne se ud til at være hovedet af en hind(?). Farver kendes ikke, og noget signet er ikke bevaret. Fot. Rigsarkivet.

det af en hind (?). Over P'et skimtes en halvmåne og en stjerne.

Peter Wessel har sandsynligvis ikke selv ladet dette segl fremstille. Tanken melder sig da, om han, da han netop var blevet skibschef i september

1711 og derfor havde brug for et segl til sin tjenstlige korrespondance, tilfældigvis er kommet i besiddelse af et ejerløst signet, som han har kunnet bruge, fordi det indeholdt initialerne »PW«.

Det forhold, at der i skjoldet er tre dyr, anbragt 2,1, hvoraf det nederste er større end de to øverste, og ganske særligt, at hjelmfiguren er anbragt umiddelbart over skjoldet, uden hjelm, peger henimod engelsk eller engelsk-inspireret heraldik. Men da det ikke er lykkedes mig at finde nogen engelsk familie, der fører et lignende våben, leder denne teori ikke videre frem mod en eventuel endelig identificering.

Hvornår og hvorfor Peter Wessel har skiftet segl første gang, vides ikke. Af materialet i det danske Rigsarkiv fremgår det kun, at seglskiftningen må have fundet sted i tiden mellem 16/3 1712 (sidste kendte anvendelse af seglet med de tre dyr, figur 3) og 9/2 1713 (første kendte anvendelse af seglet med den oprejste løve, figur 2).

Af begivenheder i dette tidsrum, i forbindelse med hvilke han muligvis kan have foretaget en seglskiftning, kan nævnes hans overtagelse af kommandoen over fregatten *Løvendals Gallei* 2/5 1712, og udnævnelsen til »Capitain-Lieutenant« 14/10 s. å.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Ny Heraldisk Litteratur

Konger og Krokodiller

Bind 8 af *Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder*, som udkom i april 1964, indeholder en række artikler af indlysende interesse for heraldikere: Konge- og fyrstebilder, Kongesegl, Kontrasegl, Kors, Korståg, Krigsrop, Kristi vapen, Kristussymboler, Krona, Kvinnosigill m. m. Men tillige opdager den grundige læser, at adskillige andre artikler, som ikke umiddelbart skulle synes at angå vort studium, alligevel viser sig at gemme oplysninger, som i høj grad belyser heraldikken. Det gælder f. eks. så forskellige stikord som: Kristi fem sår, Kronhjort og Krokodil.

Tidligere bind af leksikonnet har været omtalt i HT 4/177 og 8/329. I HT nr. 8 aftryktes tillige artiklen om *Klostersegl*.

S. T. A.

Svensk Heraldisk Nøgle

Bare et par måneder efter at *Heraldisk Tidsskrift* havde bragt vejledningen i »Identificering af ukendte våbener», udkom en bog, som i sig forener næsten alt fra de dér nævnte svenske hjælpemidler (se HT 9/405), nemlig *Frithiof Dahlby: »Svensk heraldisk uppslagsbok. Lexikon över svenska sköldmärken tillhörande samtliga på Riddarhuset introducerade ätter samt icke introducerade ätter»* (Bonniers 1964; 238 sider; indb. 72 Skr., halvfr. 92 Skr.).

Frithiof Dahlby har tidligere udsendt bøger om religiøs symbolik, bl. a. den glimrende »De heliga tecknens hemlighet» (HT 8/367). De mange anonyme begravningsvåbener i svenske kirker var årsagen til, at han gav sig i kast med en ny, stor opgave: at udarbejde en heraldisk nøgle til svenske *adelsslægters* våbener, i alt opimod 3800. Med hans bog har vi nu — som statsheraldikern C. G. U. Scheffer skriver i sit forord — »løsningen på den fascinerende oppgiften att ge ett

namn åt den anonyme vapeninnehavaren, antingen han vilar under kyrkohällen, stoltserar på ett porträtt, har smyckat portalen till sitt hus, svingat en silverpokal, spisat på en ostindisk tallrik, beseglat en urkund eller ägt en god bok».

Dahlbys bog bygger fremfor alt på C. A. Klingspors »Sveriges ridderskaps och adels vapenbok», 1890, men tillige på ældre svenske våbenbøger. I tvivlsfald er dens oplysninger hentet direkte fra de våbenbreve, som findes i Riddarhusets arkiv. Bogens titel er imidlertid vildledende, og på to måder. Dels er den jo ikke en »heraldisk opslagsbog», men en nøgle til bestemmelse af svenske adelsvåbener. Dels derved, at man af formuleringen: »samtliga på Riddarhuset introducerade ätter samt icke introducerade ätter» må få den opfattelse, at værket omfatter våbenerne for alle svenske adelsætter, hvad enten disse er introducerede eller ej. Men således er det desværre ikke.

Af ikke-introducerede ætter er nogle medtaget, andre ikke, uden at der er gjort rede for, efter hvilke retningslinjer udvalget er foretaget. Af de danske adelslægter i Skåne, hvoraf mange forblev på deres godser efter 1658, er kun få taget med. F. eks. søger man forgæves slægter som *Gagge*, *Settwitz*, *Urup* (se HT 7/291) eller *Grubbe*, *Gøye*, *Ulfstand*, hvis våbener ses i mange skånske kirker. Heller ikke ursvenske adelsvåbener er 100 pct. med. Den betydningsfulde middelalder-slægt, som går under navnet »*Leopard*» eller *Magnus Marinassons ätt* (se HT 6/249) f. eks. er udeladt, men højdepunktet af udeladelsessynd turde være, at den navnkundigste og måske mest lyssende af alle svenske slægter, selveste *Vasa*-ætten, ikke er med!

Selve nøglen er opbygget i tre hovedafdelinger: 1. Udelukkende heraldiske inddelinger, 2. Almindelige figurer i udeladt skjold, 3. Kombinationer af heraldiske inddelinger og almindelige figurer. Inden for hver afdeling er de forskellige inddelinger eller figurer ordnet alfabetisk.

Talrige henvisninger øger systemets håndterlighed. F. eks. kan det jo være svært, når man ser et våben med en *fugl* i, at afgøre *hvilken* fugl. Dahlby henviser derfor *and, duva, falk, hok, kråka, papegoja, struts, svan* osv. til en stor, fælles voliere med titlen *fågel*, og her lader de sig villigt fange.

Til den egentlige nøgle findes en udførlig indholdsfortegnelse, og både denne og nøglen selv er gennemillustreret med vejledende, skematisk våbentegninger (i alt over 400; hertil 32 våbener i farver). Disse letfattede vejviserskilte, anbragt hvor de gør mest gavn: midt inde i de ellers ret uoverskuelige tekstkolonner, er en stor hjælp og en nyhed inden for denne form for håndbøger. De medvirker til det Dahlbyske systems effektivitet. Dog kræver ethvert system af denne art, at man sætter sig grundigt ind i det, og afsnittet »Termer och förkortningar» bør læses omhyggeligt, før værket kan benyttes uden funktionsfejl.

Dette afsnit indeholder i øvrigt terminologiske enkeltheder, som jeg ikke kan være enig med forfatteren i, og også på et par andre lignende punkter mener jeg, at hans bog kan kritiseres, f. eks. når han anbringer »bjælke» og »to gange vandret delt» hver sit sted i systemet. Når et sådant våben er gengivet uden farver eller farveskravering, er det umuligt at se, om striben i midten skiller to felter af *samme* eller af *forskellig* farve.

Dog, det der kan peges på af den slags er ikke vigtigt. Det afgørende for en bog af denne art, hvis formål er rent praktisk, er dens *brugbarhed*, og her synes Dahlbys Leksikon at være den lettest anvendelige heraldiske nøgle, som findes. Et eksempel:

I en svensk bog fra 1738 sidder et alliance-exlibris uden tekst. Det dextre våben viser to krydsede hjortevier, og vi slår op under »Sköld med allmän bild. Odelad sköld», hvor vi på få sekunder finder frem til *horthorn*. Herfra henvises vi til: »Horn (hjort), två, korslagd . . . Dohna G 65», dvs. den grevelige slægt *Dohna*, introduceret på Ridarhuset som nr. 65.



Dahlbys *Lexikon* fortæller os, at disse to våbener tilhører slægterne *Dohna* og *de Geer*. Derefter kan en stamtafle give os nøglen til en række initialer andetsteds i bogen. »H:U:D:G» må betyde *Hedvig Ulrika de Geer*, som var gift med en *Dohna*.

For det sinistre våbens vedkommende slår vi op under »Sköld med allmän bild [liljerne]. Av skuror avdelad sköld», og ved hjælp af tekstens hjælpsomme små skabelon-våbener blader vi os på et øjeblik frem til *Ruta* og videre til »Fem, den mellarsta belagd med lilja, tre . . . *de Geer*». Af denne navnkundige slægt findes fem grene, hvis våbener navnlig kendes fra hverandre på hjelmene. Det er vi i dette tilfælde afskåret fra, men nu da vi har begge alliance-våbenets *slægter*, er det en let sag, hvis vi ønsker det, at finde frem til de pågældende *personer*.

Vi sender komminister og SHS-medlem Frithiof Dahlby en tak for hans møje, som nu sparer os for megen ulejlighed.*)

S. T. A.

*) Jeg havde nær glemt at fortælle, at bogen naturligvis indeholder et navne-register, som — helt bortset fra sin nytte — er en fryd at fordybe sig i for hver den, som rives med af de fænomene svenske adelsnavne: *Tigerklou, Stormcrantz, Silfverpatron, Gyllengranat, Ridderstråle, Hummerhielm, Svinhusfud, Stålhammar, Strussensfelt, Pistolehors* . . .

Ointroducerad Adel 1964

Denna utmärkta kalender, som redigeras av vår medlem, härolden vid KMO kammarherre Erik T:son Ugglå och var föremål för en utförlig presentation i HT 3/128, har utkommit i en ny upplaga (Uppsala 1963; 271 s., 4 pl., 64 vapenill.; inb. Skr. 28:—). Förutom den fortlöpande bearbetningen, som resulterat i nya litteraturhänvisningar, bör framhållas det nu för första gången intagna fullständiga registret över hittills utgivna tolv årgångar. En bra bok!

L. P.-n.

Heraldik på Arkiver

Tre af de »Ahandlingar om arkiver», som Rigsarkivet i Köbenhavn har udsendt i anledning af sit 75 års jubilæum i 1964 (322 sider, Dkr. 30 indb.) tangerer emner af heraldisk eller sigillografisk interesse, og de er alle tre skrevet af SHS-medlemmer.

Konservator Niels Gärtig skriver om »Rigsarkivets middelaldersegl, deres sygdomme og konserverings», et område som, foruden et vidt drevet håndslag, kræver overraskende viden inden for fysik, kemi og mikrobiologi.

Arkivar Knud Prange behandler skarp-sindigt forskellige problemer i forbindelse med »Jørgen Seefeldts genealogiske værk om den danske adel» fra midten af 1600-tallet. Størstedelen af Seefeldts 1000 sider store manuskript er desværre forsvundet; på det Kgl. Bibliotek findes et brudstykke, og på Landsarkivet i Viborg blev der nyligen fundet yderligere 64 blade deraf med våbentegninger og genealogiske optegnelser. Det vigtigste ved dette fund var imidlertid, at det satte arkivar Prange i stand til at påvise, at den afskrift af Seefeldts komplette værk, som blev foretaget i 1826, og som er bevaret, er særdeles pålidelig og nok værd at studere nærmere.

Endelig har overarkivar, dr. phil. Henry Bruun skrevet om »E. A. Bertouchs korrespondance med adelen». Ernst Albrecht von Bertouch (1745—1815) var dansk-norsk

embedsmand og i en årrække den drivende kraft i det gamle Kgl. Danske Genealogiske og Heraldiske Selskab. Han ønskede at forfatte en fortegnelse over »den nu levende danske adel» (faktisk svarende til senere tiders adelsårbog), og med dette mål for øje udsendte han spørgeskemaer til adelens medlemmer. Det resulterende, aldrig udgivne materiale, omfattende stamtavler over og andre genealogiske oplysninger om godt 400 dalevende slægter, findes nu på Rigsarkivet. Dr. Bruuns levende skrevne, sunde og muntre artikel peger på, hvad værdifuldt der er at hente i denne samling, ikke blot genealogisk, men også heraldisk. F. eks. indeholder den et par snese afskrifter af danske og tyske adelsdiplomer — delvis med fint udførte våbentegninger — hvoraf i hver fald ét ikke længere kendes i original.

S. T. A.

Fabricius

I 1949 udsendte læge F. B. Fabricius »Våbener benyttet i slægterne Fabricius og Fabritius i Danmark», 1. hæfte, ca. 18 × 24 cm, 22 sider, 16 sigilafbildninger, 1 farvetavle. Nyligen har samme forfatter udsendt 2. hæfte, som på 16 sider gengiver 31 våbensegl og -exlibris og tillige omfatter to farvetavler.

Ifølge forordet i hæfte 1 kendes der i Danmark (mindst) ti forskellige slægter Fabricius/Fabritius. De to hæfter handler begge om slægten *Fabricius fra Fåborg*, hæfte 1 om den norske linje, hæfte 2 om Rudkøbing-linjens to grene. Hæfterne kan købes hos forfatteren, Vesterbrogade 90, København V, hæfte 1 for 10 Dkr., hæfte 2 for 15 Dkr.

S. T. A.

Fairbairn's Crests

Fairbairn's Crests of the Leading Families of Great Britain and Ireland and Their Kindred in Other Lands. Fotografisk optryk af 1911-udgaven. Genealogical Publishing Co., Baltimore, 1963. 760 sider og over 2000 illustrationer. Pris indbundet \$15.

Lad det være sagt, lige så godt først som sidst: man skal ikke ofre \$15 på denne bog, da den absolut ikke er pengene værd! Desværre har forlaget nemlig valgt at reproducere 1911-udgaven, velsagtens fordi det er den sidste, i stedet for 1905-udgaven, der er en anderledes nyttig bog. Formålet med en bog af denne art er jo, at man fra en given »crest« skulle kunne finde frem til ejeren, hvad man ikke kan i nærværende udgave. Bogen indeholder en alfabetisk fortegnelse over ca. 30.000 familienavne med beskrivelse af de tilhørende »crests« med henvisninger til tavlerne, hvorpå de findes; men disse oplysninger kan man jo finde så mange andre steder, bl. a. i *Burke's* forskellige værker, såsom *General Armory*, *Peerage*, *Landed Gentry* etc. Der er derimod ikke nogen oversigt over *figurer*, der er brugt som »crests« med en henvisning til tavlerne, og selv om man gjorde sig den ulejlighed at gennemblade alle 127 tavler, med hver 15 figurer, og fandt den »crest« man søgte, ville det ikke nytte det mindste, da der ikke findes nogen henvisning fra tavlerne til en navnefortegnelse. I denne forbindelse er det altså også mindre væsentligt, at samtlige »crests« er anbragt i en vilkårlig, rodet rækkefølge! Ingen af disse mangler findes i 1905-udgaven, der, som Achen har beskrevet det i sin artikel i *Heraldisk Tidsskrift* 9/412 om identificering af ukendte våbner, i fuld udstrækning tjener det ønskede formål.

Rent teknisk er optrykket vellykket. I forhold til originaltrykket af 1911-udgaven har man sat satsen lidt ned, gjort marginerne meget mindre og trykt på tyndere papir og derved skabt et bind, som det er betydeligt lettere at omgås. Disse udmærkede egenskaber samt det, at man nu atter kan få Fairbairn til en rimelig pris, efter at den i lange tider har været udsolgt i alle udgaver og har været tilbudt til tårnhøje priser i antikvarkatalogerne, overskygges jo desværre altså af den kendsgerning, at optrykket, mildest sagt, er overflødigt.

O. R.

Royalisme

I California udsendes et tidsskrift, *The Augustan Quarterly*, som dyrker en outreret royalisme og i forbindelse hermed også kommer ind på ordenshistorie, våbenret og heraldik, vistnok især kirkelig og militær. Som navnet antyder, udkommer bladet fire gange om året, à ca. 50 sider, illustreret. Prisen er \$1.25 pr. nummer, og adressen: 18002 Faysmith Avenue, Torrance, California 90504, U.S.A.

Disse linjer er ikke for at rekommandere *The Augustan Quarterly*, men blot for at oplyse om, at det eksisterer.

S. T. A.

Danske Krigsmedaljer

Johan Chr. Holm: *Danmarks krigsmedaljer* (with English summary), 32 sider, Dkr. 12.

I denne lille bog giver mønt- og medaljekenderen *Johan Chr. Holm* koncis besked om de 18 danske krigsmedaljer, som i tidens løb er blevet uddelt, fra Frederik 3.s guldmedalje til minde om den tilbageslagne storm på København 11. februar 1659 til Christian 10.s erindringsmedalje (i sølv) for deltagelse i krigen 1940—45.

Alle medaljerne er gengivet fotografisk, af de fleste tilmed begge sider, og trods sin lidenhed giver det lille skrift i det hele taget en masse fængslende oplysninger. Dels eksakte: i hvilke anledninger medaljerne stiftedes, hvor mange eksemplarer der uddeltes, hvem der modellerede dem osv. Dels af mere bevægende, menneskelig karakter, som f. eks. den varmende oplysning, at der blandt de — senere dekorerede — frivillige deltagere i det glørværdige slag på Københavns red mod den engelske flåde 2. april 1801 var tre svenske. Tak for jeres indsats, kære venner!

Den lille bog fås hos forfatteren (medlem af SHS), Sankt Pedersstræde 32, København K.

S. T. A.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Granskurorna

Av *Ahti Hammar*

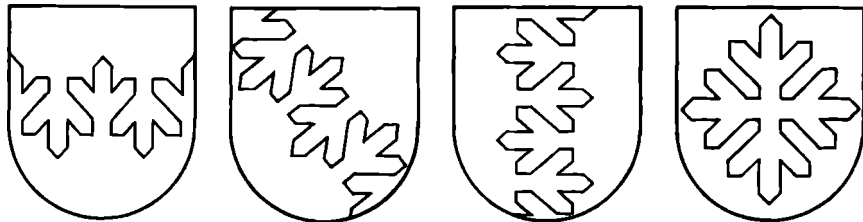
TORSTEN G. Aminoffs artikel i Heraldisk Tidskrift 8/359 (1963) om *granskuran* och dess senare tillkomna konkurrent med samma namn är så uttömmande, att något väsentligt icke kan tilläggas. För Nilsia kommun har konstnär Olof Eriksson skapat en korsform av fyra grankvistar stiliserade enligt samma princip som von Numers' skura (fig. 1 D). Ett dylikt kors av grankvistar har von Numers också komponerat in i kedjan för Finlands Vita Ros' storkors i stället för länkarna med hakkorset vilka avlägsnats.

Den nya granskuran – i fortsättningen för tydlighetens skull benämnd »granträdsskuran» – uppträdde på arenan redan vid den tidpunkt då lagen om kommuners rätt att föra vapen år 1949 blev stadfäst i Finland. Redan då skapades förslag till kommunvapen med samma naturalistiska tendenser som granträdsskuran representerar. Skogar, stugor, åkrar, ängar och dylika om landskapsmåleri påminnande och som sådana avsedda »vapen» såg då dagens ljus. Men de försvann, troligen på grund av att vederbörande upptäckte att de inte fyllde heraldikens krav.

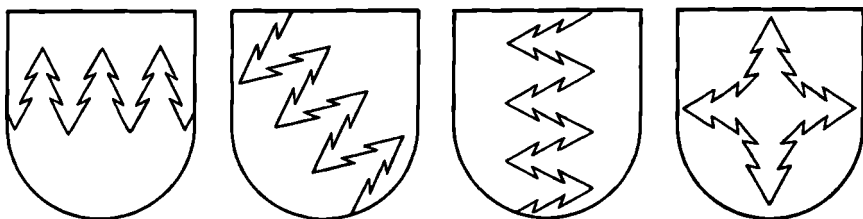
Granträdsskuran visade sig emellertid vara seglivad och åtminstone från år 1953 har den titt och tätt förekommit i vapentävlingar och år 1956 kom den t.o.m. så långt upp på skalan, att den hamnade bland prisbelönade förslag. Faran avvärdades dock för den gången.

Till följd av många samverkande, fatala omständigheter passerade granträdsskuran år 1959 dock opåtalad genom alla officiella granskningar, hamnade hos Statens heraldiska kommission – och godkändes! Vi som arbeta på att hålla den finska heraldiken på möjligast hög nivå, trodde på grund av muntligt meddelande, att det också i detta fall var fråga om den von Numerska skuran. Då sedan sanningen kom fram, blev det en kalldusch för oss: man hade stadfäst ett landskap i ett finskt kommunvapen! Bland gemene man och självfallet då även bland kommunalfullmäktige var granträdsskuran populär. Den återgav ju förträffligt socknens ståtliga granskog och det var huvudsaken.

I ovannämnda nummer av HT (8/360) har Holger Tillisch ventilerat frågan om granträdsskuran och skuror i allmänhet. Det förefaller emellertid



1. Medelst »granskura» delad, styckad och kliven sköld samt kors bildat av 4 tre-greniga grankvistar. (Ett dylikt kors av guld i svart fält är vapnet för Nilsia kommun).



2. Samma delningar som i fig. 1, men medelst »granträdsskura». Endast horisontalt använd motsvarar skuran sin benämning.

som om författaren icke vore helt konsekvent vid sitt försök att bevisa granträdsskurans heraldiska lämplighet. Han har inte beaktat det som redan Torsten G. Aminoff påvisat, nämligen att skuran blott i horisontalställning motsvarar sin benämning. Holger Tillisch har åskådliggjort molnskuran och klöverskuran stiliserade på olika sätt. De äro alla riktiga, överensstämmer med beskrivningen och kan användas i alla ställningar. Det hade varit mera logiskt att jämföra *lindskuran* i detta fall och återge utvecklingen från lindbladet till lindträdet i sin helhet, alltså den närmast stående parallellen till granskura—granträdsskura. Måne inte resultatet gjort författaren betänksam?

Den svenske heraldikern A. Berghman presenterar i sin bok »Heraldiskt vademecum» trettioen skuror och deras svenska benämningar. Om vi till dessa fogar von Numers' granskura, så behöver den nu levande heraldiken knappast några fler.

Sedan ovananförda skrivits, har häf-

tet n:o 9 av Heraldisk Tidskrift hunnit utkomma innehållande bl. a. Hans Krag's artikel (p. 391) som berör samma spörsmål. Med flertalet heraldiker delar han uppfattningen om granträdsskurans olämplighet. Däremot måste man nog anse, att han i fråga om sin profilteri går för långt och företräder något som man skulle vilja karakterisera som en individuellt betonad idéassociation. I Pudasjärvis sköld, som f. ö. blott har tinkturerna guld och svart, har använts en *symbol* för barrskogen, icke avbildats en sådan. Ifall vapenkonstnären skulle ha delat fältet med en rak skura, då hade väl i Hans Krag's ögon björnen vandrat på en vidsträckt slätt där land och himmel möts vid horisonten. En sköld, delad av blått och silver vore följaktligen ett hav! Örestads vapen (HT 7/311) är i heraldiskt hänseende fullt acceptabelt och långt bättre än månget annat som kommit till under senaste tid. Hur sedan envar ser det hela, är beroende på personlig uppfattning och fantasi.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Et Rosenkrantz-våben på ukjente Veier

Av Hans Krag

BLANT Norske Kancelli-Innlegg av 1. november 1728 finnes et kgl. konfirmeret testamente, oprettet av bonden Svend Ingvoldsen og hustru Ingeborg Hansdatter av Eide sogn i Kristiansands stift. Testamentet er datert Helde 18. august 1728, og bevidnet av hr. Anders Mel-dahl, sogneprest til Hommedal prestegjeld (hvortil Eide hørte som anneks), og *Ole Bentzen Landvig Eie*. Begge testamentavidner bekrefter med underskrift og segl.

Jeg stusset straks ved synet av Ole Bentzen Landvig-eies segl, som var et våbensegl, ubehjelpelig utført, men i det vesentlige lett å tyde (se figur 1).

Våbenet bestod av et firdelt skjold; i 1. og 4. felt en mot skjoldets midte vendt, fra delingslinjen resp. skjoldkanten opvoksende løve, i 2. og 3. felt en torad-skaktavlet sinister skråbjelke. Hvis den opvoksende løve hadde vært erstattet med en opreist løve, vilde skjoldet — når man ser bort fra at tinkturene ikke fremgår av seglet — være identisk med *Rosenkrantz'*enes skjold. Hjelmmerket — på en klosset utført, nærmest bare antydnet hjelm — bestod av to figurer, som måtte opfattes som vesselhorn, hvert besatte med hvad som kunde være tre påfuglefjær, her fremstillet bare ved fine linjer. Ser vi igjen bort fra spørsmålet om tinkturer, er hjelmmerket identisk med *Rosenkrantz'*enes hjelmmerke, skjønt dette kan variere hvad antallet av påfuglefjær angår.

Over våbenet finnes tre initialer, som viser at seglet opprinnelig ikke har tilhørt Ole Bentzen. Det første av disse er en *B*. Tatt i betraktning at det i hin tid var forholdsvis ofte forekommende, at en sønn benyttet sin avdøde fars segl i mangel av et eget, er det overveiende sannsynlig, at *B* her står for *Bent*, og at seglet har tilhørt Ole Bentzens far. Neste initial, stående oppe mellom vesselhornene, kun-

de ved første øiekast se ut som en *O*, men ved nærmere eftersyn fremtrer to streker tydelig under rundingen, og bokstaven, som dermed får omtrent samme høide som *B*'en, viser sig å være en *R*. Det tredie initial, en *K*, er heller ikke helt klart, idet slyngningene omkring skjoldet (hjelmløstet) raker op i bokstavens underkant.

Vi formodet at *B* stod for *Bent*. Alt tatt i betraktning, kan *R* og *K* neppe stå for annet enn *Rosenkrantz*. Det er vel så, at den vanlige skrivemåte av navnet dengang var *Rosencrantz*, men dette er av mindre betydning, forsåvidt som bruken av *C* og *K* i samtidige norske segl ofte er vaklende, et forhold vi her ikke behøver å komme nærmere inn på.

Sammenligner man våbenet i seglet med f. eks. de *Rosenkrantz*-våbener, som finnes i DAA (Danmarks Adels Aarvog) 1910, savnes i førstnevnte kransen av roser på hjelmen; den er i seglet ikke engang antydnet; og dernæst kronen på løvens hode. I *Rosenkrantz'*enes vanlige vå-



1. Segl benyttet av *Ole Bentzen Landvig-Eie* 1728. Initialer BRK. Orig. seglflate

12 × 14 mm.



2. Segl tilh. baron Axel Rosenkrantz av Rosendal 1700. Feltenes orden er her som i det vanlige Rosenkrantz-våben, og ikke som angitt av Storck o. a. Seglet noget forstørret.

ben er feltenes orden omvendt: skaktavlbjelken — dextervendt — i 1. og 4. felt, løven i 2. og 3. felt (bortsett fra ved heraldisk kurtoasi, sml. HT 5/210 og 211). Dette er dog ikke tilfelle i det våben, som i 1678 blev tildelt en norsk gren av familien, baron *Rosenkrantz av Rosendal*, i hvilket feltenes orden er som i seglet.

Dette meddeles med en reservasjon. DAA og Storcks Vaabenbog gjengir begge våbenet for *Rosenkrantz av Rosendal* slik som her sagt, skjønt førstnevnte i motsetning til Storck lar bjelken være, ikke skaktavlet, men delt i avlange ruter. Spør vi imidlertid hvordan vedkommende medlemmer av familien selv førte våbenet, viser det sig at ihvertfall baron *Axel Rosenkrantz* (1670—1723) førte det i dets vanlige skikkelse, med skaktavlbjelken, familiens stamvåben, i skjoldets 1. og 4. felt (se figur 2). Det skulde således neppe være grunn til å se Ole Bentzens segl fortrinnsvis i sammenheng med det våben, som førtes av denne norske gren av familien *Rosenkrantz*, så meget mindre som dette også inneholder et hjerteskjold.

De avvikelser fra *Rosenkrantz-våbenet* som finnes i Ole Bentzens segl, er alle mindre vesentlige, bortsett fra den ene, at løven er fremstillet opvoksende. Om dette er en villet differensiering eller skyldes uvidenhet eller ubehjelpelighet hos segl-

stikkeren, er et åpent spørsmål. Den uttalte forutsetning for at spørsmålet i det hele tatt stilles, er altså antagelsen av at vi i seglet kan se et *Rosenkrantz-våben*, hvad jeg på bakgrunn av dette våbens sammensatte og særegne karakter, samt seglets initialer *KK*, mener det ikke kan være tvil om.

På hvilket grunnlag den formodede *Bent* har kunnet benytte *Rosenkrantz'*enes våben og navn (initialer), må likeledes være et åpent spørsmål.

Urettmessig antagelse av særpregede slektsnavn forekom vel sjelden, men oftere urettmessig antagelse av navnefellers våben. Dette blev dog først mere almindelig i en senere tid, og forekom neppe i det miljø, hvor Ole Bentzen hørte hjemme.

Ole Bentzens tilnavn, *Landvig-eie*, fortæller, at han bodde på gården *Landvigs* grunn. («Eie» svarer til det svenske «ägor».) *Landvig* var en adelig setegård og hadde tilhørt slekten *Friis av Landvig*, men var efter *Karen Friis'* ekteskap med *Hans Arentzen von Kampen* (1652—1722) overtatt av denne (hans tømmermerke se HT 2/57, nr. 57). Om Ole Bentzen hadde sin næring av jorden, sjøen, eller et håndverk, er ikke undersøkt.

Til avslutning skal jeg meddele noen få data fra kirkebøker og skifteprotokoller om Ole Bentzen og hans familie.

Ole Bentzen, død de første måneder av 1754 (kirkeboken defekt); skifte 3. mai 1754, blant boets ubetydelige eiendeler jord i *Ytre Østerhus* 2/3 kalvskind; gift to ganger: 1) med *Kirsten Thomasdatter*, skifte efter henne sluttet 2. mars 1747, boet eide 4 2/3 kalvskind i *Ytre Østerhus*; 2) 29. desember 1746 med *Sigrie Aslaksdatter Jovold*.

To døtre i første ekteskap: 1) *Johanne*, gift før 1747 med *Jens Olsen Østerhus*, 2) *Anne*.

Om det noengang vil fremkomme opplysninger, som kan forklare den her nevnte overraskende forkomst av *Rosenkrantz'*enes navn og våben, er kanskje tvilsomt. Når jeg meddeler tilfellet, er det som det første blant flere heraldisk-genealogiske problemer, jeg har støtt på under mit arbeide i norske arkiver.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Mindre Meddelelser

Kongress i Haag

I dagene 20. til 26. juni fant *Septième Congrès International des Sciences Généalogique et Héraldique* sted i Haag. Kongressene holdes hvert annet aar, den forrige i Edinburgh (se HT 7/307), den neste, i 1966, i Paris.

Tidligere har etter sigende ingen norske deltatt i kongressene, et forhold som nok har vakt nogen oppmerksomhet. Praktisk talt alle Vest-Europeiske land var representert, videre U.S.A., Canada, Brasil, Argentina og Syd-Afrika. Naturlig nok var det flest nederlendere, ca. 70. Av de nordiske land var Sverige sterkest representert, idet ca. 20 møtte fra vort naboland med statsheraldikeren, arkivar og kammerherre C. G. U. Scheffer i spissen. Alt i alt møtte ca. 225 personer av begge kjønn.

Fra mandag 22. til fredag blev det holdt hele 22 foredrag, med adgang til diskusjon. Av disse blev fem holdt paa engelsk, seksten paa fransk og et paa tysk. Otte av disse foredrag behandlet genealogiske emner, ti heraldiske og fem iconografiske. I tillegg kom et plemums-møte og flere komitémøter.

De genealogiske foredrag behandlet særlig innvandring i tidens løp til forskjellige land av personer, eller grupper av personer, fra andre land, samt disse innvandreres opprinnelse og den innflydelse de fikk i sine nye hjemland. Paa heraldikkens omraade beskjeftegit man sig særlig med forskjellige lands riksvaaben og disses opprinnelse og utvikling, gjerne i forbindelse med fyrstenes slektsvaaben. Saaledes holdt kammerherre Scheffer et interessant foredrag om det svenske tre-kronervaabens meklenburgske opprinnelse, illustrert med udmerkede lysbilleder av gamle vaabensegl. Den iconografiske vitenskaps muligheter for identifikasjon av

paa den ene side billeder, paa den annen avbildede personer, ved genealogiske og heraldiske hjelpemidler blev ogsaa belyst.

For deltagerne var det ordnet med sakkyndig omvisning i en separatutstilling i Riksarkivet, hvor man fikk se bøker, dokumenter m. m. prydet med vaabenavbildninger. I det kongelige myntkabinett var en utstilling av nederlandske mynter av eldre og nyere dato, vaabensegl m. m. av betydelig historisk og heraldisk interesse.

Av særlig interesse var et besøk i *Centraal Bureau voor Genealogie*, 18 Nassaulaan, Haag. Der finns en imponerende samling av genealogisk literatur, samt register over hollandske slekter med opplysning om hvor noget er at finne om disse. En samling av annonser, innrykket i samtlige hollandske aviser fra ca. 1790 til idag, om fødsler, ekteskap, dødsfall m. m., holdes vedlige ved at der kontinuerlig tas utklipp, som saa anbringes i kartotek paa de forskjellige familienavn. Der er ogsaa et kartotek over de slekter som har ført, eller fører, vaaben med beskrivelse av disse vaaben. Desuten et kartotek over alle kjente hollandske vaabenmerker med angivelse av de personer, som har hat disse merker i sine vaaben. Ved «krysspeiling» skulde det saaledes i denne institusjon være mulig på en forholdsvis enkel maate at finne opplysninger om hollandske familier uten at behøve at gaa til bekostelige arkivundersøkelser. Det kan tilføies at i Holland er interessen for heraldikk sterk, og de fleste mer kjente slekter har ført vaaben, baade adelige og borgerlige.

De to siste aftener arrangerte kongressledelsen selskapelige sammenkomster, først en soirée i Kurhaus i badestedet Scheveningen, siste aften efter avslutningsceremoni bankett i Hotel Wittebrugs vakke lokaler. Ved begge disse anledninger var

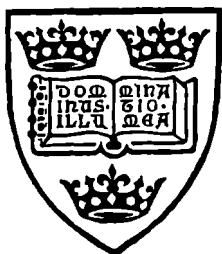
det stor galla, og jeg tror neppe jeg nogen gang har vært vidne til en saan ordens- og uniformsprakt. Det var Malteseridderne i sine hørirøde og gullbeslaatte ordensuniformer, sivile og militære uniformer av alle slag. Skottene optraade i egen galla med kilt, hver i sin klans farver, bare knær, kniplings kalvekryss, dolk etc. Stemningen var høi blandt alle disse mennesker som gjerne kjennete hverandre fra samvær paa tidligere kongresser.

Faglig set mener jeg en saan kongress er av interesse, ikke minst derved at fagfolk og andre interesserte faar anledning til at knytte nyttige forbindelser over landegrensene. At kongressen ogsaa var en sosial begivenhet fremgikk tydelig.

Jørgen Mathiesen

Bøker som Skjoldmerke

HT bringer på s. 308 (nr. 7) meddelelsen om et våben antatt av Sundsvall högre läroverks elevkår. Våbenet inneholder bl. a. en opslått bok, og man legger merke til at bindet er moderne, med en løs, såkalt falsk rygg. Bindet er, hvad enhver som har adgang til en gammel bok, lett kan overbevise sig om, forskjellig fra eldre bind, som i ryggen er limet fast til selve de falsede, sammensydde ark. Men dette overrasker i og for sig ikke, da våbenet er et nytt våben, og boken kan forsettes ikke å være altfor gammel.



Oxford University's våben. Formodentlig engang i forrige århundre er boken blitt oninnbundet og utstyrt med et moderne bind med «falsk» rygg.

Når det nevnes her, er det for å fremheve hvor anderledes det stiller sig med den bok, som finnes i Yale University's våben, hvilket vi ser på den ene ophengte fane på illustrasjonen i HT s. 391 (nr. 9). Her er boken en Bibel med et meget alderdommelig preg, endog til å lukke med bånd eller spender. Men bokryggen er modernel

Men kanskje aller mest overraskende er det å se også boken i Oxford University's våben utstyrt med et moderne bind (se figuren). Denne bok skulde ellers som heraldisk merke være gammel nok (fra 1400-tallet), og med sine syv segl har den i alle andre henseender et preg, som tyder på høi alder.

Vi spør: Skyldes disse moderne bind på gamle bøker uaktsomhet, eller er de gjort slik med vilje?

H.K.

Sydafrika

Republiken Sydafrika har opprättat en statlig heraldisk organisation, bestående av en heraldisk byrå med en statsheraldiker (*State Herald*) såsom chef och ett heraldiskt råd med minst sju ledamöter förutom statsheraldikern. Sedan ordföranden i *Heraldry Society of Southern Africa* bokhandlaren *Cornelius Pama* avböjt att komma ifråga, utnämnde regeringen dr. *Coenraad Beyers* till statsheraldiker. Denne är redan över 70 år och avgick ifrån sin tidigare befattning såsom Sydafrikanska unionens «chief-archivist» för fem år sedan.

L. P-n.

Heraldik i Skolen

På den årlige udstilling af eleverbejder i *Farsø kommunale realskole* i Himmerland, der ledes af skoleinspektør Tom Christensen, var der i år et særligt heraldisk indslag.

7 B klassen skal efter sommerferien på lejrskole på Bornholm og er blevet forberedt gennem grundige forstudier af øens geografi, historie og erhvervsforhold.

Et synligt udtryk for denne forberedelse kunne ses på udstillingen i form af en fint udført model af en af de bornholmske rundkirker samt tegninger af silde-røggerierne og karakteristiske klippeformationer.

Endvidere havde pigerne efter modeller fremstillet af skolens eminent dygtige og initiativrige håndarbejds lærerinde, fru Rigmor Sigvardsen, syet korsstingsbroderier, hvor adskillige af de bornholmske byvåben var sat sammen med de to specielle bornholmske produkter, som børn først og fremmest husker, nemlig bornholmerurene og de røgede sild, sidstnævnte syet i lækre gyldne og brune farver.

Men det er ikke bare yngste generation, der i Farsø på den måde får et lille indtryk af, hvad et byvåben er for noget. Byens borgere med sognerådet i spidsen har selv så megen interesse for heraldik, at man har skaffet Farsø et vartegn. Det er en asymmetrisk femoddede stjerne, der er anbragt øverst oppe i vandtårnet og som ses viden om, ikke mindst om aftenen, hvor stjernen lyser gyldent. Under denne stjerne er de krenelerede linier i vandtårnets øverste kant trukket op med grønt.

Og endelig kan det i den forbindelse også nævnes, at *Strandby-Farsø Kommune* i april i år har fået registreret et sjældent smukt og harmonisk kommunevåben bestående af et grønt skjold, hvori er anbragt tre gyldne jagthorn med røde beviklinger omkring en åben, gylden krone (herom nærmere i næste nr. af *Heraldisk Titelskrift*).

Inger Schjørring

Hvor begynder Kommunen?

Efterhånden er det ikke ualmindeligt, at kommunale grænser markeres med den eller de pågældende kommuners våbener (se f. eks. HT. 5/231). Det er vakkert og tillige praktisk, især mellem tætbebyggede kommuner, hvor et våbenskjold i farver hævder sig brillant i skilteskoven.



Her ses et sådant skilt, for Gladsaxe Kommune nordvest for København. Far-

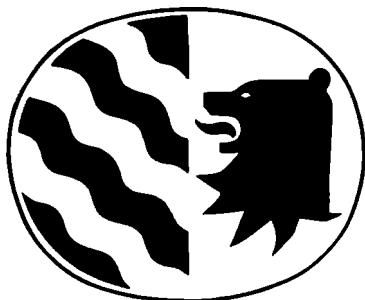
verne er sort og hvid svale i gult felt, gule kløverblade i blått skjoldhoved.

S.T.A.

Sammensatt Kommunevåpen

Norges første geriatriske spesialsykehus, *Edwin Ruuds Hospital* i Eidsberg, Østfold, har som emblem fått et sammensatt «våpen» — bestående av *Askim* kommunes våpen (dexter felt, fordi Askim er den største av de to kommuner i folketall) og *Eidsberg* kommunes våpen (sinister felt). Emblemet er fastsatt av styret for Edw. Ruuds hospitalfond i januar 1964. Det er foreslått og tegnet av *Truls Nygaard*.

Hospitalfondet skriver seg fra en testamentarisk gave fra norsk-amerikaneren Edwin Ruud til Eidsberg og Askim kommuner i fellesskap. Fondet er kommet opp i ca. 5 mill. n. kroner. Sykehuset er tatt i bruk fra 1. august 1964.



Askims kommunevåpen er «på blå bunn tre heraldiske fosser i sølv» og Eidsbergs kommunevåpen «på gull bunn et avrevet bjørnehode i sort» (se HT 9/388 og 7/313). Det er imidlertid forutsetningen at sykehusemblemet vanligvis skal brukes i ensfarget utførelse. Men det er intet til hinder for at det også kan fremstilles i sin fulle fargeprakt, og det vil i så fall bli ett sjeldent eksempel på sammensatt kommunevåpen i praktisk bruk.

T.N.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Et Par Unionsvåbener i England

Af *Sven Tito Achen*

I 1396 døde ærkebiskoppen af Canterbury, William Courtenay, og efterlod sig 200 pund til opførelse af en hvælvet forbindelsesgang mellem det ærkebiskoppelige palads og katedralen. De ribber som støtter hvælvingerne i denne bygning, prydedes med heraldiske figurer og enkelte våbener, deriblandt ærkebispens eget. Figurer og skjolde var udhugget i sten og malet i farver.

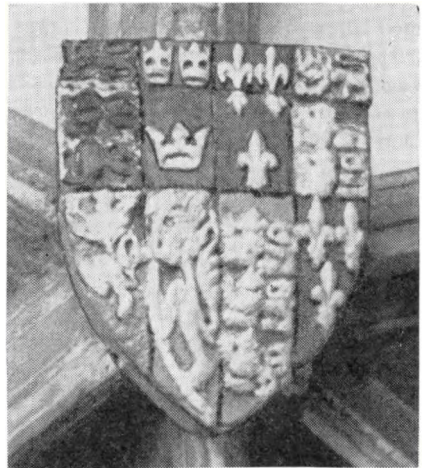
Denne forbindelsesgang blev kort efter led i et større anlæg, idet man opførte yderligere tre hvælvingegange, anlagt således, at de fire hvælvede korridorer tilsammen omgav en lukket gård. Penge til byggeriet skaffede man sig ved hjælp af gaver fra velyndere. For at stimulere gavmildheden fandt man på at udsmykke hvælvingerne i de tre nye klostergange med bidragydernes våbener. Alt dette skete i årene omkring 1410.

På denne måde opstod et heraldisk monument og en heraldisk materialsamling af enestående karakter. Antallet af skjolde i det færdige anlæg var oprindeligt ca. 860. Heraf er i tidens løb forsvundet ca. 25, og yderligere ca. 30 lader sig i dag ikke identificere. Af de resterende godt 800 våbenskjolde tilhører størstedelen engelske »gentry«-familier, især fra Kent; nogle stykker højgejstlighed; og en hel del kongelige personer, næsten udelukkende fra det engelske kongehus og indgiftede familier.

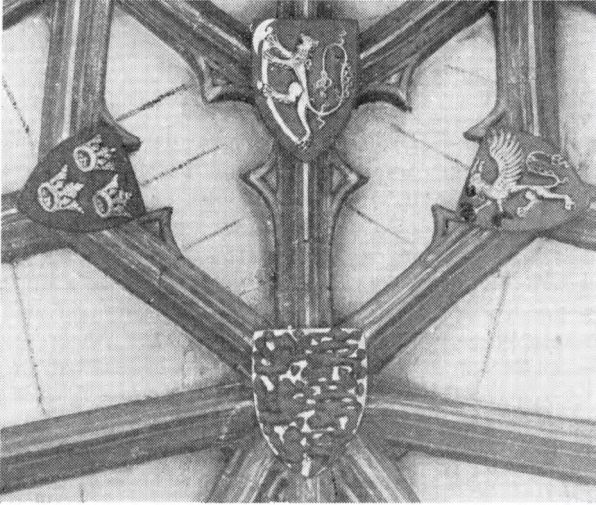
I denne sidste kategori finder vi fem våbenskjolde, som repræsenterer *Filippa af Lancaster* og hendes mand, kong *Erik af Pommern* (i Norge *Erik 3.*, i Sverige *Erik 13.*, og i Danmark *Erik 7.*).

Dronning *Filippa* var datter af *Henrik 4.* og *Mary Bohun*, og søster til *Henrik 5.* Hun var født 1393 og blev 1406 gift med den da ca. 24-årige *Erik af Pommern*. Han var blevet norsk konge i 1389, dansk og svensk i 1396. *Filippa* døde 1430, *Erik* 1459, efter at han havde forladt sine riger o. 1438.

Kong *Erik* er repræsenteret af fire skjolde: for Norge, Sverige, Pommern og Danmark (se figur 2); *Filippa* af ét skjold, hvori hun kombinerer sin mands og sin faders våbener. Disse er begge firdelte, kong *Eriks* af Danmark, Sverige, Pommern og Norge; kong *Henriks* af Frankrigs tre guld liljer i blå og Englands tre guld løver i rødt (se figur 1). Begge disse bestanddele af *Filippas* våben er udformet anderledes end i hendes segl (der kendes kun ét, se *Heraldisk Tidsskrift*



1. Dronning *Filippas* våben i Canterbury. Feltet for Pommern er gult farvelagt, se teksten til figur 2.



2. De fire skjolde i Canterbury, som repræsenterer kong Erik af Pommern: Norge, Sverige, Pommern, Danmark. Farverne er korrekte undtagen i Pommerns våben (som Messenger i øvrigt tillægger »Saxonia«), hvis grif er guld i rødt, i stedet for rød i sølv. Det norske våben her er muligvis det ældste kendte, som viser økse med krumt skaft (for at følge skjoldranden?).

1/33). I Canterbury-våbenet står Norges løve i skjoldets første halvdels 4. felt, Pommerns grif i 3. felt; i Filippas segl er rækkefølgen omvendt. Om dette er andet end en tilfældighed, tør jeg ikke afgøre. I anden halvdels 1. og 4. felt har Canterbury-våbenet *tre* liljer, hvor Filippas segl har felterne *strøet* med liljer. Og dette er ikke tilfældigt.

Indtil 1405 eller kort efter havde de engelske konger ført deres franske præventionsvåben *strøet* med liljer, men på dette tidspunkt ændrede Henrik 4. det til *tre* liljer. Deraf tør man sikkert slutte, at Filippas segl stammer helt fra brylluppet 1406, uanset at de ældste bevarede aftryk er fra 1420.

Hvælvingegangene i Canterbury og våbenerne i dem var i tidens løb forfaldet stærkt. Lige før Anden Verdenskrig begyndte imidlertid et stort restaureringsarbejde. Forvitrede skjolde blev repareret, og de blev alle malet op. I 1947 udsendtes A. W. B. Messenger: *The Heraldry of Canterbury Cathedral. Volume I. The Great Cloister Vault*, med fotografier og blasoneringer af alle bevarede våbener. Restaureringen er bekostet og bogen udsendt af *The Friends of Canterbury Cathedral*. Jeg bringer denne organisation samt Canterburys domprovst og domkapitel min bedste tak for tilladelse til at reproducere de to billeder.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

Medlemsliste for Societas Heraldica Scandinavica pr. 1. august 1964

Efter dansk-norsk alfabetisering, dvs. med *•å•* sidst, *efter •æ/ä•* og *•ø/ö•*.

• = har betalt én gang for alle.

Medlemmer i Danmark (i alt 240):

- *Redaktør Sven Tito Achen, Kong Georgsvej 52, 5. sal, København F
Adjudanten hos Chefen for Søværnet, Gernersegade 20, København K
Greve J. Ahlefeldt-Laurvig, Wegeners Minde, Holbæk
Amerikanske Forenede Staters Ambassade, Marineattachéens kontor, Dag Hammar-
skjoldsallé 24, København Ø
- *Museumsassistent Lars Ammitzbøll, H. C. Andersens Boulevard 23, København V
Direktør Johs. Ammundsen, Kronprinsessegade 16, København K
Lærer Bent Andersen, Tåreby pr. Søllested, Lolland
Direktør Chr. Andersen, Hyrdebakken 8 A, Hillerød
Gas- & Vandmester Johs. Chr. Andersen, Maglemosevej 85, Vedbæk
Proprietær Johs. Skovgaard Andersen, •Ulkendrup• pr. Lunde, Fyn
Pensionist P. Andersen, Grundtvigsvej 16, Viby Jylland
Egart Andersson, Engbovej 97, Vanløse
Lærer Georg Andreasen, Sønderby Skole, Kegnæs
Direktør Fritz Auckenthaler von Thurnstein, Maltevangen 9, Gentofte
Konsulent Hans Balle, Nordby, Ebberup, Fyn
Lektor L. Balslev, Storgade 9, Sorø
Stud. mag. Nils Georg Bartholdy, Bendzvej 9, København F
Prokurist Bjørn B. Bay, Bjørnstofte, Nagelsti, Nykøbing F
Civilingeniør Henrik Berner, Tuborgvej 14, Hellerup
Lensbaron Hans Berner Schilden Holsten, Langesø, Langesø
Baron J. C. Bille-Brahe, Risinge, Ullerslev
Stud. mag. Hans Chr. Bjerg, Bogtrykkervej 18, København NV
Statsaut. skibsmægler Poul Bjørnager, Stationsvej 32, Frederikshavn
Sølvsmed Mogens Bjørn-Andersen, Livjærggade 17, København Ø
Tegner Christian Blæsbjerg, Kochsgade 23, Odense
Major, kammerjunker J. F. H. E. Boeck, Østerbrogade 102, 3. sal, København Ø
Ingeniør Mogens Boman, Irmelinsvej 18, Lyngby
Kommandørkaptajn Erik Borg, Østerbrogade 102, København Ø
Fru Kirsten Borg, Østerbrogade 102, København Ø
Stud. mag. Anna-Elisabeth Brade, Banevolden 34, Valby
Mogens S. Brandt, Kastanie Allé 24, Farum
Ingeniør Poul Bretow, Villa Como, Vinkelvej 9, Helsingør
Overarkivar, dr. phil. Henry Bruun, Hvidkildevej 83, København F
- *Trælastgrosserer Holger M. Buch, Vester Voldgade 115, København V
Grosserer Knud Buchter-Larsen, Nørre Voldgade 12, København K
Amtsfuldmægtig J. Busch, Rindumhus, Ringkøbing

- *Fru Karen Bøgelund-Jensen, Solbakken 23, Gentofte
- *Direktør Sven Bøgelund-Jensen, Solbakken 23, Gentofte
Sparekassebogholder Otto Bøving, Svendborgvej 126, Fåborg
Major Ib Carl, Paludan Müllersvej 23, København V
Dommer Anders Christensen, Nøjsomhedsvej 16, 2. sal, København Ø
Ritmester I. A. Clauson-Kaas, Jægersborg Allé 36, Charlottenlund
Afdelingsleder E. Cæsius, Gl. Kongevej 136 A, København V
- *Universitetsadjunkt, cand. mag. Troels Dahlerup, Raftevej 8, Lyngby
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Gråsten Bank, Kruså
Overlæge, dr. med. Frans Djørup, Hattensens Allé 1, København F
Fuldmægtig Harald Ejsing, Kærstykkevej 71, Hvidovre
Finansdirektør Frits Eldon, Bengtassevej 2, Hellerup
- *Købmand Erik Kofoed Eriksen, Sct. Mortensgade 4, Randers
Repræsentant E. Ertner, Gl. Kongevej 163, København V
Esbjerg Centralbibliotek, Esbjerg
Læge F. B. Fabricius, Vesterbrogade 90, København V
- *Dr. theol. L. P. Fabricius, Maglemosevej 34, Charlottenlund
Kgl. ordenshistoriograf, dr. phil. Albert Fabritius, Emiliegade 6, København V
Kontorchef E. Seckmann Fleischer, Bramsvej 9 A, Charlottenlund
Fabrikant Poul Flindt, Kong Georgsvej 55, København F
Radiotekniker Willi Flindt, Finsensvej 20, København F
Direktør Helmer Fogedgaard, Rue Villavej 5, Rudkøbing
Fuldmægtig Knud Fougt, Brinchs Have 15, Tåstrup
Frederiksberg Kommunebiblioteker, Solbjergvej 21-25, København F
Grosserer Chr. P. Friis, Bendzvej 4, København F
Arkitekt Claus Achton Friis, Bjælkevangen 66, Hjørtækær
Salgschef Mogens Friis, Bendzvej 4, København F
Ingeniør Aage Friis, Fyrhøjvej 25, Kongens Lyngby
Chr. J. Friser, Nykøbing Falster
Fagskolelærer H. E. Galtved, Jagtvej 4, stuen højre, København N
Gentofte Kommunebibliotek, Øregårds Allé 7, Hellerup
Lærer, løjtnant Per A. G. Gentsch, Alsø pr. Grenå
Parketsnedker S. Gronemann, Ved Grænsen 41, København F
Provisor, cand. pharm. Walthar Guldager, Vestre Allé 95, Alborg
Seglkonserver Niels Gärtig, Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, København K
Haderslev Centralbibliotek, Haderslev
Faglærer Hans Peder Halskov, Arnold Nielsens Boulevard 131, 1. sal, Hvidovre
Haslev Folkebibliotek, Haslev
Kaptajn O. H. M. baron Haxthausen, Kasernen, Vordingborg
Hypotekforeningsdirektør Poul Hede, Amagervej 19, København K
Overfenrik E. O. A. Hedegaard, Blichersvej 9, Helsingør
Faglærer H. J. Heegaard, Højlundshusene 11, Værløse
Arkivar, cand. mag. Henning Heilesen, Snareved 8, Abcnrå
Hans Excellence, Monsignore Dr. Bruno B. Heim, Ærkebiskop af Xanthus,
Immortellevej 11, Vedbæk
Landsretssagfører Torkil Heise, Ny Vestergade 1, København K
Oberst Sv. A. Helgesen, Carl Johansgade 15, 3. sal højre, København Ø
Guld- og Sølvsmed Aage Christian Henningsen, Storegade 13, Haderslev
Driftsbestyrer A. G. Henriksen, Færggårdsvej 1, Vordingborg
Lærling Arne Herkild, Møllevangen 9, Sorø
Prøkurist Poul Ohm Hieronymussen, Dr. Olgasvej 9, København F
Historisk Samfund for Skive og Omegn, Frederiksgade 4, Skive

- Fabrikant Gunnar Chr. Hjernøe, Rosenkrantzgade 31, Århus C
 Skoleelev Torben Hjortsø, Peter Bangsvej 159, 4. sal, København F
 *Numismatiker Johan Chr. Holm, Skt. Pedersstræde 32, København K
 Holstebro Centralbibliotek, Holstebro
 Civilingeniør, docent Emil von Holstein-Rathlou, Ellinorsvej 7, Charlottenlund
 Horsens Centralbibliotek, Horsens
 Tandlæge Per Hougaard, Bjelkes Allé 7, 2. sal, København N
 Hvidovre Kommunebibliotek, Hvidovrevej 280, Hvidovre
 Hærens Arkiv, Slotsholmsgade 10, København K
 Kai Hørby, Sølvgade 22, stuen venstre, København K
 Cand. rer. pol. Harald Høstmark, A. N. Hansens Allé 3, Hellerup
 Skoleelev Peter Høy, Rude Vang 11, Holte
 Direktør Sv. Johan Jargin, Hoffmeyersvej 61, København F
 Civilingeniør E. B. Bolund Jensen, Birkmosevej 11, Vanløse
 Fru Gerda Poul Jensen, Mindevej 18, Søborg
 Boghandlermedhjælper Leif Aalund Jensen, Ågade 1 B, Kolding
 Brolæggermester O. Nyrup Jensen, Kildebakkegårds Allé 160, Søborg
 Overlæge, dr. med. M. Jersild, Søllerødvej 40, Holte
 Underdirektør, cand. jur. J. Qvist Jessen, Grønnevej 247, 6. sal, Sorgenfri, Virum
 Oberst Ulf Jessen, Gyldenløvesvej 50, Nørresundby
 Sektionsleder E. Jessen-Klixbüll, Grindstedvej 44, Sønder Omme
 Organist Carl Jørgensen, Krusåvej 10, Risskov
 Stud. mag. P. C. Willemoës Jørgensen, Bregnevej 27, Gentofte
 Bankfuldmægtig Aage Jørgensen, Borups Allé 3, 4. sal, København N
 Kalundborg Centralbibliotek, Kalundborg
 Maler Arne Kappelgaard, Horsebakken 80, København NV
 Læge Olaf Boserup Kirstein, Pile Allé 19 B, 4. sal, København F
 Oberstløjtnant Helge Klint, Byledet 2, Gentofte
 Glarmester Knud Krog Kløverfeldt, Dr. Tværgade 24, 2. sal, København K
 Hofjægermester, godsejer W. greve Knuth, Egeløkke, Lejbjølle
 Kgl. Garnisons Bibliotek, H. C. Andersens Boulevard 20, København V
 Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet, Frederiksholms Kanal 12,
 København K
 H. M. Kongens Håndbibliotek, Christiansborg Slot, København K
 Grosserer Hans Konow, Guldstjernevej 12, København NV
 Stud. jur. Lars Otto Kristensen, Haslemark, Århus V
 Københavns Kommunes Hovedbibliotek, Kulturvet 2, København K
 Københavns Stadsarkiv, Rådhuset, København V
 Major Niels Bue Køster, Kasernen, Varde
 Landsarkivet for de Sønderjyske Landsdele, Åbenrå
 Landsarkivet for Fyn, Odense
 Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg
 Landsarkivet for Sjælland m. m., Jagtvej 10, København N
 *Direktør Poul Larsen, Markmandsgade 8, København S
 Stud. scient. Erik V. Lindberg, Aurehøjvej 5, Hellerup
 Civiløkonom Nicolai Liventhal, Bjelkes Allé 23, 2. sal højre, København N
 Lyngby-Tårnæk Kommunes Biblioteksvæsen, Rustenborgvej 1, Kongens Lyngby
 Bankfuldmægtig Sven Berg Madsen, Gærdet 5, Glostrup
 Direktør Viggo Mahler, Uraniavej 20, København V
 Direktør Otto Malling, Puggårdsgade 11, 3. sal, København V
 Advokat J. Mansfeld-Giese, Brovejen 36 C, 1. sal højre, Middelfart
 Marinens Bibliotek, Overgaden oven Vandet 62 B, København K

Godsejer Harald Mark, Kollerup Hovedgaard, Hadsten
Revisor G. R. Markmann, Hallingsgade 7, København Ø
Fabrikant Kai Meyer, Vejlesøvej 94, Holte
Middelfart Folkebibliotek, Middelfart
Assistent Flemming Morgenstjerne-Schwenck, Rødegård 9, København S
Tegner Gotfred Mortensen, Heimdalsgade 5, 2. sal, København N
Direktør Peder Munk, Thunøgade 31, Århus
Museet på Sønderborg Slot, Sønderborg
Direktør Nico Møller, Hundslev pr. Ketting, Als
Direktør F. Nabc-Nielsen, Banegårdspladsen, Nykøbing F
Det Nationalhistoriske Museum, Frederiksborg Slot, Hillerød
Nationalmuseets 2. Afdeling, Biblioteket, Frederiksholms Kanal 12, København K
Adjunkt Niels Nedergaard, Sadolinsgade 127, Odense
Kæmner Arent Nielsen, Karup, Jylland
Bestyrer H. C. Nielsen, Vielsted Møllergård, Nyrup
Arkitekt J. Arthur Nielsen, Emiliekildevej 21, Klampenborg
Bankassistent Jørgen Juul Vieland Nielsen, Engvej 4, Tørring
Bankassistent Poul Nielsen, Godthåbs Have 24, 2. sal, København F
Direktør, cand. jur. W. Schack Nielsen, Halmtorvet 13, København V
Billedhugger Vitus Nielsen, Gadevangen 8 B, Lyngby
Det Nordjyske Landsbibliotek, Peder Barkesgade 5, Ålborg
Vicefængselsinspektør O. Nyborg, Postboks 701, København SV
Næstved Centralbibliotek, Næstved
*Revisor Erik Nørholm, H.A., Solkrogen 1, Rungsted Kyst
Prokurist Bredo Obelitz, Brogårdsvej 12, Gentofte
Odense Centralbibliotek, Odense
Sygemedhjælper Erik Olesen, Strandvejen 74, Køge
Proprietær fru Else Onsgaard, Bakkegaard, Herlufmagle
Inspektør Ole Onsgaard, Bakkegaard, Herlufmagle
Ordenskapitlets Sekretariat, Amalienborg, København K
Direktør A. Pabst, Hoffmeyersvej 16, København F
Assistent Flemming Pedersen, Rømersgade 5, 2. sal, København K
Tegnechef Edmund Peter, Kærangervej 19, København NV
Gravørmester A. Kaj Petersen, Fiolstræde 34 G, København K
Knud Petersen, Calvinsvej 8, Fredericia
Andreas Pohl, Grønnevej 39 B, 1. sal, Virum
Salgschef Erik Pohl, Jægersborg Allé 225, 1. sal, Gentofte
Direktør Axel Poulsen, Brogade 21, Køge
Arkivar Knud Prange, Ingemannsvej 11, Viborg
Driftsassistent Ib Mortensen Priskorn, Holmevej 252, Højbjerg
Direktør Poul Rahbek, Lektorvej 67, Ålborg
Randers Centralbibliotek, Randers
Paul Rantzau, Attemosevej 12, Søllerød, Holte
Overlærer Niels Holger Rasmussen, Lindevej 30, Rosenvænget, Århus
C. A. Reitzels Boghandel, Subskription, Nørregade 20, København K
Isenkrammer Otto Rendtorff, Nørregade 39-41, Odense
Læge Axel Revenfeld, Sevel, Vinderup
Realskolelærer, cand. theol. J. Chr. Rich, Tårnvej 80, Vanløse
Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, København K
Stud. mag. Thomas Riis, Roskildevej 102, Valby
Ringkøbing Folkebogsamling, Ringkøbing
Forlagsboghandler Volmer Rosenkilde, Strandvej 300 A, Klampenborg

- *Lensbaron Holger Rosenkrantz, Rosenholm, Hornslet
 Roskilde Bibliotek, Roskilde
 Dr. h.c. Ole Rostock, Sigmundsvej 8, Bagsværd
 Snedker Arvid Runeklint, »Tvedeskovhus«, Holløse pr. Næstved
 Rødovre Kommunebibliotek, Rødovrevej 149, Vanløse
 Ekspeditionsskretær H. W. Saxild, Vesterbrogade 171, København V
 Fuldmægtig Henning F. Schaefer, Strandgade 22 A, København K
 Ingeniør Mogens baron Schaffalitzky de Muckadell, Berlings Bakke 3, Charlottenlund
 Generalkonsul Poul Scheel, Skygholt, Tappernøje
 Assistent, frk. Inger Schjørring, Livjærgade 12, København Ø
- *Direktør Marius H. Schou, C. Schous Fabriker A/S, Ravnholm, Lyngby
 Vinhandler Oscar O'Neil Schultz, Classensgade 23, 4. sal højre, København Ø
 Konditor Erhard W. Sckerl, Kirkegade 23, Vejle
 Stud. jur. Mogens G. Sckerl, Kirkegade 23, Vejle
 Konditormester Mogens Poul Sckerl, Kirketorvet, Vejle
 Sekretær Mogens Seerup, Færgevej 105, Frederikssund
 Silkeborg Bibliotek, Silkeborg
 Landsretssagfører Erik Skeel, Ebeltoft
 Fru Eva Skjøt-Pedersen, c/o Andr. Fred. Høst & Søn, Bredgade 35, København K
 Specialarbejder Henry Carlo Skov, Vinkelstræde 20, Randers
 Magister Sigvard Skov, Koldinghus Slot, Kolding
 Fru Ingeborg Smed, »Gallina«, Stensballe Strandvej, Horsens
 Prokurist Jørgen Soelberg, c/o Dansk Etiketvæveri A/S, Gladsaxe Møllevej 1-9,
 Søborg
 Statsbiblioteket i Århus, Dansk Afdeling, Århus
 Fagskolelærer John Stolt, V. Heisesvej 22, Lillerød pr. Allerød
 Hotelejer Sigfred M. Stricker, Brødremenighedens Hotel, Christiansfeld
 Struer Bibliotek, Struer
 Steffen Svendstorp, Kristine Rudesvej 1, Kerteminde
 Fotograf Johs. Sylvestersen, Dronning Boulevard 24, Randers
 Blomsterhandler A. Særmark-Thomsen, Lyngholmsvej 5, Skalborg
 Sønderborg Centralbibliotek, Jernbanegade 10, Sønderborg
 Det Sønderjyske Landsbibliotek, Abenrå
 Kommunelærer Ib Stubbe Teglbjærg, Holmelundsvej 43, Hvidovre
 Politifuldmægtig Per Thaulow, Lyngbygårdsvej 11 A, Lyngby
 Tegner Jes Grenaa Tieldow, Skovridergårdsvej 12, Virum
 Hans Toftes Boghandel, Hillerød
- *Arkivar, cand. mag. Jørgen Tvevad, Vemmetofte Allé 20, Gentofte
 Kontorchef, løjtnant R. Tycho, Skovgårdsvej 9, Birkerød
 Tøjhusmuseet, Frederiksholms Kanal 29, København K
 Tårnby Kommunebibliotek, Tårnbyvej 5, Kastrup (2 ekspl.)
- *I. Reservelæge Per Udsen, Østerbrogade 29, København Ø
 Overlærer, major C. P. Ulrichsen, Rosenøms Allé 44, København V
 Biblioteket for Vejle By og Amt, Vejle
 Amtsrådssekretær, cand. jur. Ernst Verwohlt, Strandengen 4, Roskilde
 Viborg Centralbibliotek, Viborg
 Grosserer Poul Willadsen, Begoniavej 25, Gentofte
 Førstelærer Jørgen Vindvad, Ungdomsskolekolen Tårupgård pr. Løgstrup
 Konservator Aage Wulff, Vangedevej 233 A, stuen højre, Søborg
 Århus Kommunes Biblioteker, Mølleparken, Århus C

Medlemmer i Finland (i alt 31):

- Pol. stud. Birger Bäckman, Stenhagsvägen 10-C-22, Helsingfors 8
- *Konstnär Olof Eriksson, Grävlingvägen 6 D 57, Hertonäs
- Professor Ole Gripenberg, Idrottsgatan 24 A, Helsingfors-Tölö
- Reklamtecknare Ahti Hammar, Munksnäs Allén 2 B 44, Helsingfors
- Konstnär Karl-Gustav Hedberg, Hoplaxvägen 12 B 30, Munksnäs
- *Direktör Paavo Helkama, Hoplaxvägen 13, Munksnäs, Helsingfors
- Sanatorieläkare, med. lic. Thorvald Hohenthal, Högåsens Sanatorium, Kristinestad
- Överstelöjtnant Yrjö Sakari Hämeen-Anttila, Stormyrvägen 24 B 15, Helsingfors-Haga
- Avdelningschef Kaj-Erik Kajander, Gäddvik, Irisrinne as. D. Matinkylä
- Godsägare Paavo Keipi, Hovarböle, Borgå
- Friherre Gotthard von Knorring, Mörtnäsvägen 29 D 56, Helsingfors-Drumsö
- Landsarkivet i Tavastehus, Tavastehus
- Landsarkivet i Vasa, Vasa
- Reklamchef Erik Lannert, Padisvägen 4, Ekenäs
- Stud. Kari K. Laurila, Saunalahdentie 4 as 11 A, Munkkniemi
- Lärare Börje Lindberg, Kyrkoby Folkskola, Tenala
- *Direktör Sven Löfström, Box 514, Tammerfors 8
- Maalaiskuntien Liitto (Finska landskommunernas förbund), Postbox 200, Helsingfors
- Nationalmuseum, Myntkabinettet, Mannerheimvägen 34, Helsingfors
- Kontorschef Gustaf von Numers, Topeliusgatan 9 A, Helsingfors-Tölö
- *Professor Knut Pipping, Slotsgatan 28 B, Åbo
- Riddarhuset, Regeringsgatan 2, Helsingfors
- Riksarkivet, Fredsgatan 17, Helsingfors
- Generallöjtnant Elof Roschier, Fjälldalsgatan 15 B, Helsingfors
- Annonschef Åke von Schoultz, Kaptensgatan 12 A 5, Helsingfors
- *Häradshövling Bo Tennberg, Storgatan 18, Jakobstad
- Hovjuvelerare Herbert Tillander, Alexandergatan 48 A, Helsingfors
- Universitetsbiblioteket, Helsingfors
- *Friherre K. A. Wrede, Valkeakoski
- Konstnär Toivo Wuorela, Vesalantie 20, Mellemkylä, Helsingfors
- Åbo Akademis Bibliotek, Åbo

Medlem i Island:

Statsrevisor Einar Bjarnason, Gladheimar 8, Reykjavik

Medlemmer i Norge (i alt 90):

- Kapteinlöjtnant, cand. oecon. Eivlv Akselson, Villaveien 18, Blinderen
- Fru Olga Anderssen, Eugeniegaten 3 B, Oslo 1
- Sekretær, cand. jur. Odd Aschjem, Frederik Stangsgate 31 A, Oslo
- Arkivforsker Kaare Bjerke, Haneborgveien 36, Lørenskog
- Borgarsyssel Museum, Sarpsborg
- Student Lars Petter Brynildsrud, Kirkeveien 98, Oslo
- Høyesterettsadvokat Wilhelm Bugge, Karl Johansgate 41, Oslo
- H. A. K. T. Cappelen, Aslakveien 10, Røa
- Generalmajor A. D. Dahl, Gyldenløvesgate 37, Oslo
- David-Andersen A/S, Karl Johansgate 20, Oslo
- *Overlærer Knut Lie Davidsen, Den Norske Frimurerorden, N. Vollgate 19, Oslo
- Deichmanske Bibliotek, Henrik Ibsensgate 1, Oslo
- Fru Renée Dunsby, Schwachsgate 2, Oslo
- Arkivkonsulent Sigurd Engelstad, Damplassen 24, Ullevål Hageby, Oslo
- Rådmann Guttorm Friis, Kongsberg

- Direktør L. F. Galtung, Livsforsikringsselskapet Hygea, Bergen
 Overingeniør Jørgen Gløersen, Drammensveien 97 B, Oslo
 Interiørarkitekt Harald M. Gram, Parkveien 49, Oslo
 Høyestrettsadvokat Sverre M. Halbo, Storgaten 14, Oslo 1
 Halden Folkebibliotek, Halden
- *Ekspedisjonsjef Johs. Halvorsen, Hasselhaugveien 9, Oslo 8
 Ingeniør Olav Hatling, Postboks 2038, Trondheim
 Konsulent Jean O. Heineman, Odensgate 21, Oslo 2
 Th. Hansteen Hernes, Skolegate 15, Drammen
 Sokneprest Paulus Holm, Kråkerøy, Fredrikstad
 Hærmuseet, Postboks 958, Oslo
- *Fru Lucy Høegh, Prinsessealléen 8, Skøyen
 Gravør Per Hørsve, Københavngaten 2, Oslo 5
 Cand. oecon. Aage H. Irgens, Grøtting via Larvik
 Dr. Olav Kaltvedt, Forus, Stavanger
 Odd Karlberg, Colletsgate 64, 2. sal, Oslo
 Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Bibliotek, Erling Skakkesgate 47 C,
 Trondheim
- Forfatteren Hans Krag, Alo, Kristiansand S
 Kristiansands Folkebibliotek, Kristiansand S
 Eiendomsmeidler Ant. F. Langfeldt, Gyldenløvesgate 1, Kristiansand S
 Stud. real. Geirr I. Leistad, Tunveien 11, Charlottenlund i Strinda
- *Maleren Carsten Lien, Øvre Smestadveg 46, Smedstad
- *Iacob I. Mathiesen, Frederik Stangs Gate 35, Oslo
 Godseier Jørgen Mathiesen, Linderud, Arvoll, Oslo
 Kjøpmann Leif O. Merlie, Postboks 137, Moss
 Johan H. Meyer, Bergen Agent A/S, Postboks 787, Bergen
 Gustav Myhre, Erik Olsensgate 3, Drammen
 Aktuar Ivar Myklebust, Postboks 18, Ørsta
- Direktør A. B. Nagel-Alne, Askerjordlet 12, Asker
 Arne T. Negaard, Eilert Sundtsgate 48 C, Oslo NV
 Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Dronningensgate 1 B, Trondheim
 Nordland Fylkesmuseum, Bodø
- Norges Banks Seddeltrykkeri, Nedre Slottsgate 1 B, Oslo
 Norsk Folkemuseums Bibliotek, Bygdøy, Oslo
 Norsk Historisk Kjeldekrift-Institutt, Gladengveien 9, Oslo
 Journalist Truls Nygaard, Mysen
- Direktør, cand. jur. Arne J. Oddmar, Aarstadveien 12 B, Bergen
 Dr. Nils William Olsson, U.S.A.s Ambassade, Oslo
 Oslo Bymuseum, Frogner Hovedgaard, Frognerveien 67, Oslo
 Sekretær Otto Munthe-Kaas Pay, Jacob Aallsgate 10, Oslo NV
 Riksantikvarens Bibliotek, Kirkegate 14-18, Oslo
 Riksarkivet, Oslo
- *Gravør Halfdan Rui, Underhaugsveien 9, Oslo
- ◊Overrettssakfører Evald Rygh, Kongensgate 6, Oslo
 Departementsssekretær, cand. jur. Carsten Rynning, Prost Hallingsvei 29 B, Bryn, Oslo
 Fru Elisabeth Saxlund, Bestunveien 2 F, Bestun, Oslo
- *Direktør Georg Chr. Sibbern, Forskjønnelsen 3, Bergen
 Skien Kommunebibliotek, Skien
- *Tannlæge Christian Spangen, Postboks 10, Løten
- *Tegner Arne Staff, Sanglundsveien 14, Hamar
 Statens Håndverks- og Kunstindustriskole, Biblioteket, St. Olavsgate 1, Oslo

- Statsarkivet i Hamar, Strandgaten 71, Hamar
Statsarkivet i Kristiansand, Kristiansand S
Statsarkivet i Trondheim, Høgskolevei 12, Trondheim
Statsarkivkontoret, Petersborggate 21-9, Tromsø
Stavanger Museum, Kulturhistorisk Avdeling, Stavanger
Teatermaler Christian Stenersen, Nationaltheatret, Oslo
Thor A. Thorkildsen, Eigevanskollen 13, Kristiansand S
Tromsø Museum, Biblioteket, Tromsø
Trondheim Folkebibliotek, Trondheim
*Førstearkivar Hallvard Trætterberg, Riksarkivet, Oslo
Skipsreder Felix H. Tschudi, Postboks 428, Oslo
Universitetsbiblioteket, Bergen
Universitetsbiblioteket, Tidsskriftkontoret, Oslo
Sokneprest J. Ursin, Borger Withsgate 10, Oslo
Utenriksdepartementet, Biblioteket, 7. juni-plassen 1, Oslo-Dep.
Dommerfullmektig Tom Sverre Vadholm, Horten Sorenskriverembete, Horten
*Skipsfører N. J. Vangnes, Fresvik, Sogn
Haakon Anker Veel, Postboks 73, Fredrikstad
Arkitekt Odd Veie-Rosvoll, Frogner Terrasse 9, Oslo
*Fru Nanna Wessel, Tanum Gaard, Sandvika St.
Robert B. Wetlesen, H.D., Starefossvingen 19, Bergen
*Johan Wulfsberg jr., Gagnum, Ullernchausséen 80, Øvre Ullern, Oslo
*Museumsbestyrer Arvid Østby, Hamar
•Lektor Ivar Aars, Fagernes i Valdres

Medlemmer i Sverige (i alt 196):

- Teckningslärare Jan Abramsson, Höjdgatan 3, Skönsberg
Ingenjör Svante Afzelius, Munkhättegatan 30 A, Malmö S
*Advokat Percy Ahnhem, Västerlånggatan 68, Stockholm C
Intendent Anthony Allgurén, Rådasjöklint, Mölndal
Arkivassistent Ragnar Barrefors, Djäknegatan 7, Västerås
Kapten Gösta Berglin, Klarinettgatan 15, Västra Frölunda
Tjänsteman Eric Bergquist, Köpenhamnsvägen 31 C, Malmö V
*Göran Bergquist, Katarina Bangata 43, 4 tr., Stockholm SÖ
*Tandläkare Thorsten Bergström, Höganäsgatan 2, Hälsingborg
Direktör Nils Björkenstam, Hagfors Järnverk, Hagfors
Konstnär Andreas Björkman, Sjögatan, Åhus
*Häradshövding Liss-Eric Björkman, Tullslätten 13 B, Kalmar
Kantor Gustaf E. Bolling, Ektunet, Vassmolösa
Guldsmedmästare Göran Boström, Karl Gustavsgatan 81, Göteborg C
Läroverksadjunkt Lars Brun, Ö. Agatan 17, Uppsala
Läroverksadjunkt Gustaf Brynnel, Trädgårdsvägen 13, Nacka
Ryttmästare Sven E. Byhr, Erikslustvägen 41, Malmö V
Jur. stud. Christer Bökwall, Ö. Förstadsgatan 35 B, Malmö C
Kapten Sture Bågstam, Hantverkaregatan 8 A, Hässleholm
Kamrer Per O. W. Carlenfelt, Danska vägen 31, Malmö C
Civilekonom Knut A. Cervin, Box 63, Lerum
Guldsmedmästare Ellen Clausen, Karl Gustavsgatan 81, Göteborg C
*Bitr. poliskommissarie Hans-Lennart Colliander, Västerled 5, Bromma
Ekon. stud. Styrbjörn Colliander, Helgonavägen 19, Lund
Gudsägare Hans von Corswant, Stafva gård, Barlingbo, Visby

Förste byråsekreteraren fil. lic. Eskil Cronlund, Akervägen 14, Sollentuna 2
 Komminister Frithiof Dahlby, Karlbergsvägen 7, Stockholm Va.
 Adjunkt Lars Dahlerus, Sturevägen 8, Lidingö 1
 Dicksonska Folkbiblioteket, S. Allégatan 4, Göteborg SV
 Redaktör Rolf Du Rietz, Roslagsgatan 4, Uppsala 3
 Major Uno Dunér, Stora Tomegatan 48, Lund
 Operasångare Uno Ebrelius, Skomakargatan 6 D. 2., Uppsala
 Tekn. lic. Jöns Ehrenborg, Kvarnbergsvägen 66, Stuvsta
 Dr. phil. Bo af Ekenstam, Gränsvägen 13, Bofors
 Tecknare Thure Thuresson af Ekenstam, Järnvägsgatan 27 B, Orsa
 Advokat Arthur Ekström, Frederiksbergsgatan 3, Vänersborg
 Gravörmästare Erik Ekström, Sergels väg 11 B, Malmö V
 Jur. kand. Lars Ekström, Hjalmar Brantingsgate 17, Uppsala
 Komminister John Engvall, Prästgården, Värmskog
 Direktör Carl Otto Engwall, Tappgatan 12, Södertälje
 Ingenjör Gunnar Ericsson, Box 342, Göteborg 1
 Eskilstuna Centralbibliotek, Eskilstuna
 Kapten Carl von Essen, Storgatan 52 II, Stockholm NO
 *Konstnär David Friefeldt, Sveavägen 64, Stockholm Va
 Professor, greve Ingo Frölich von Neustadt, Humlegårdsgatan 20, Stockholm Ö
 Friherre Carl Fägerskjöld, Råsundavägen 124, Solna
 Fru Signe von Gerten, Rosenstigen 7, Vintrie
 Byråsassistent Bertil Gilderstam, Ö. Boulevarden 10, Kristianstad
 Köpman Gustav Giljam, V. Kattarpvägen 10 C, Malmö SÖ
 Komministern fil. mag. Karl Gösta Gilstring, Repslagaregatan 32 B, Linköping
 Ingenjör Carl Glambeck, Ryttmästaregatan 24, Malmö V
 Advokat Gunnar Gneib, Södra Vägen 8, Göteborg S
 Göteborgs Universitetsbibliotek, Allmänna Sektionen, Renströmsgatan 4, Göteborg S
 Farm. kand. Gunnar Hagenstehn, Kungsgatan 45, Lysekil
 Konservator Svante Hallberg, Anders Reimers väg 17, IV, Stockholm SV
 Boktryckare Percy Hallström, Erikslustvägen 42 J, Malmö V
 Metallarbetare Anders H. Hansen, P. O. Box 53, Olofström
 Direktör Einar Hansen, Allhems Förlag, N. Bulltoftavägen 65, Malmö C
 Byrådirektör Carl Hanström, Floragatan 17 A, Stockholm Ö
 Kapten K. Elof Hedelin, Burgårdsgatan 16, Göteborg S
 Distriktchef Hugo Hedlund, Bellevuevägen 111, Malmö SV
 Adjunkt Yngve O. K. Hedlund, Annebodavägen 62, Älvsjö
 *Heraldiska Sektionen, Riksarkivet, Munkbron 11, Stockholm C
 Iwan Hesselroth, Halängen, Dalskog
 Bibliotekarien fil. lic. Adam Heymowski, Kungliga Biblioteket, Box 5039, Stockholm 5
 Speditör Sven E. Hjalmarsson, Billdalsgatan 5, Borås
 Kapten Arne Hjern, Spänehusvägen 57-59, Malmö S
 Jur. kand., fil. mag. Lars Holmqvist, Bülow Hübes väg 17 B, Malmö SV
 Humanistiska Seminariebiblioteket, Lundagård, Lund
 Hälsingborgs Stadsbibliotek, Hälsingborg
 Tandläkare Svante Höglin, Strandgatan 1, Östersund
 Löjtnant Erik Jaarma, Schlytervägen 41, 3., Hägersten
 Förste ambassadsekreteraren Jens Jermdal, UD:s Kurirexp. f. v. b., Stockholm 16
 Disponent Edwin Jungland, Banérgatan 55, Stockholm NO
 Jämtlands Läns Bibliotek, Östersund
 Karlskrona Stadsbibliotek, Box 20, Karlskrona
 Karlstads Stadsbibliotek, Box 80, Karlstad

- Kyrkoadjunkt Lennart Karstorp, Skäpplandsgatan 12, Göteborg V
Kontsansr Einar Kedja, Admiralsgatan 29 A, Malmö C
Ingenjör Ake Kempe, Pilbågsgatan 13, Göteborg S
Ämneslärare Sven Kindestam, Box 48, S. Sunderbyn
Fil. stud. Thomas Kinding, Birkagatan 51 B, Göteborg Ö
Prokurist Nils Kjellander, Paradisvägen 2, Partille
Förste byråsekreterare Osborne Koch, Artillerigatan 22, Stockholm Ö
Kulturhistoriska Föreningen för Södra Sverige, Lund
Kungl. Armémuseum, Stockholm 7
Kungl. Biblioteket, Box 5039, Stockholm 5
Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademiens Bibliotek, Storgatan 41,
Stockholm Ö
- *Konstnären fil. stud. Bengt Olof Kälde, Vaksalagatan 27, Uppsala 3
Intendent Knut Hilding Källén, Asgård, Hedlandet
Museilektor Lars O. Lagerqvist, Rosendal, Vallentuna
Landsarkivet, Arkivarie Ljusterdal, Slottet, Uppsala
Landskrona Stadsbibliotek, Landskrona
Arkivtjänsteman Hugo Landström, Gröna gatan 24 D n. b., Uppsala
Major Sven-Erik Lange, Esplanaden 16 B, Kalmar
Ritare Orvar Larsson, Rättar Vigs väg 111, 2. vån., Spånga
Överhovjägmästaren greve Claes Lewenhaupt, Claestorp, Katrineholm
Läroverksadjunkt Gösta Liljedahl, Nockebyvägen 33, Bromma
Genealog Carl-Gustaf Liljenberg, Ängavången, Hasslaröd, Osby
Ingenjör Nils Lilliehöök, Resedagatan 27, Göteborg Ö
Förste byråsekreterare Uno Lindgren, Hakeskyttvägen 16, Älvsjö
Överste Thorvald Lindquist, Örtoftagatan 20, Malmö SV
Riksdagsstenograf Gunnar Ljusterdal, Murargatan 2 C I, Uppsala
Kapten Sven Henry Magnusson, IV. Milbefstaben, Strängnäs
Major E. E. Malmgren, Fridhemsgatan 1, Ulricehamn
- *Advokat Lennart Malmros, Floragatan 8 B, Örebro
Malmö Stadsarkiv, S:t Petri Kyrkoplan 7 A, Malmö
Malmö Stadsbibliotek, Regementsgatan 3, Malmö C
Länsassessor Ebbe R:son Mark, Lerskäddegatan 11, Göteborg V
Länsskogvaktare Ivar Meurling, Mörlunda, Huskvarna
Stud. jur. Kjell Modéer, Södergatan 3, Malmö C
Direktör Alf Moldén, Solbänksgratan 43, Göteborg SV
Överdirektör Eric Montell, Karlavägen 12, Stockholm Ö
Tillsynslärare Torsten Moritz, Nygatan 36, Trelleborg
- *Ingenjör Ola Möller, Torsbygatan 20, Farsta
Riddarhusgenealogen arkivarie Pontus Möller, Nybodagatan 5, Solna
Hovjuvelerare Wiwen Nilsson, Kyrkogatan 3, Lund
Norrköpings Stadsbibliotek, S. Promenaden 105, Norrköping
Sjukvårdare Kjell Nymark, Mörsilsgatan 12, n. b., Vällingby
- *Köpmän Bror Oijens, Petrifångsgatan 9, Göteborg N
Ingvar Oijens, Framnäsgratan 33 A, Göteborg S
Pol. stud. Jan-Eric Olsson, Viby gård, Kolbäck
Lantbrukare Hans L. Persson, Kvarnby
Studerande Nils Einar Persson, Hansesgatan 16, Borlänge 2
- *Ädelsmed Sigurd Persson, Högbergsgatan 12, Stockholm SÖ
Fil. mag. Ake Persson, Lindbergsgatan 14 A, Uppsala
- *Fil. stud. Leif Pahlsson, Förtroligheten 4, Göteborg S
Pol. mag. Swen Rambe, Dianavägen 2, Stocksund

- Reklamchef Jan Raneke, Vallgatan 3, Lomma
Förste antikvarien fil. dr. N. L. Rasmusson, Statens Historiska Museum,
Storgatan 41, Stockholm Ö
- Friherrinnan Ragnhild Rehbinder, Barrstigen 1 d, Skövde
Ambassadören Herbert Ribbing, Fåleberg, Hasslerör
- *Riddarhusets Bibliotek, Postfach 2022, Stockholm 2
Riksdagsbiblioteket, Stockholm C
- *Fru Ida Ringvall, Vikingagatan 11, Stockholm Va
Förste kansliskrivare Bruno F. Ronnerstam, Västgötagatan 10-38 J, Kristinehamn
Boktryckare Rolf Rundström, Rävsnäsvägen 73 n. b., Älvsjö
- *Fabrikör Walter Rydberg, Karlshamn
- Reklamchef Erik Röding, Rönneholmsvägen 48 A, Malmö V
Röhsska Konstslöjdmuseets Bibliotek, Vasagatan 37-39, Göteborg C
Stadsarkitekt Hans Schlyter, Norrlidsgatan 13, Sundsvall
Köpman Carl Axel Schmitterlöw, Pontonjärgatan 45, 5. th., Stockholm K
Direktör Stig S. Siöstedt, Malmgatan 7, Alingsås
Tecknare Sven Sköld, Upplandsgatan 53, Stockholm Va
Smålands Museum, Växjö
- Hovrättsrådet greve Erik Spens, Bergudsvägen 5, Danderyd I
Metallfabriksaktiebolaget C. C. Sporrang & Co., Box 7060, Stockholm 7
Friherre Victor von Stedingk, Burcvägen 25, Djursholm I
Pol. mag. K. O. Stefanson, Berzeliigatan 17, Göteborg S
Textilarbetare Helge Sterner, Roskildevägen 33 C, Malmö V
Stockholms Stadsbibliotek, Tidsskriftavdelningen, Odengatan 53, Stockholm Va
Patentingenjör Lars C. G. Stolt, Borgvägen 42, Danderyd
Ryttmästare Carl Gustaf Strandman, Skogsvik Strand 4, Danderyd
Sundsvalls Stadsbibliotek, Sundsvall
- Svenska Frimurare Ordens Bibliotek, Blasieholmsgatan 6, Stockholm C
Svenska Kommunalheraldiska Institutet, Hakeskylttvägen 16, Älvsjö
Södermanlands Hembygdsförbund, Box 11, Nyköping
Kapten Claës Tamm, Källängsvägen 59 A II, Lidingö
Fil. kand. Jacques Tersmeden, Postlåda 634, Vindeln
Disponent Stig W. Tham, Rosensköldsgatan 9, Göteborg S
Direktör Frank Allan Thomson, Linnégatan 3, Stockholm Ö
Överstelöjtnanten friherre Åke W. G. Thott, V. Storgatan 54, Kristianstad
Fil. lic. Nils P. Tidmark, Norr Mälarstrand 64, 3., Stockholm K
Kapten Ingvar Torefalk, Gånglåten 55, Västra Frölunda
Redaktör Gösta Tufvesson, Sydsvenska Dagbladet, Box 260, Malmö I
Med. lic. Pehr Henrik Törngren, Kungsholms Kyrkoplan 6, VIII, Stockholm K
Ekonom Birgit Törnquist, Skogslyckegatan 23, Linköping
Kand. Peter Tångeberg, Lantvärnsgatan 3, Västerås
Kammarherre Erik T:son Ugglå, Box 71, Vänersborg
Poliskonstapel Rune Ulveborn, N. Gubberogatan 21 B, Göteborg Ö
Kammarrättsrådet Olof von Unge, Drottvägen 5, Djursholm
Universitetsbiblioteket, Lund
Uppsala Universitetsbibliotek, Svenska Avdelningen, Uppsala
Vetenskapliga Biblioteket, Umeå
Lantmätariingenjör Gösta Vult von Steijern, Box 41, Färjestaden
Västerbottens Läns Hembygdsförening, Länsmuseum, Umeå
Västergötlands Formminnesförening, Skara
Konstnär Torsten Waldemarsson, Storgatan 20, Göteborg C
Folkskollärarinnan fil. stud. Margit Wallberg, Älvsåker, Anneberg

Kyrkoherde Curt Wallin, Ullstorp, Tomelilla

*Byrådirektör P. Olof Wallin, Floragatan 14, Stockholm Ö

*Friherre Christopher von Warnstedt, Skeppargatan 68, 4., Stockholm No.

Redaktör, kapten Torsten Wassén, Aschebergsgatan 32, Göteborg C

Redaktör Karl-Erik Weggerup, Grevegatan 30, Malmö SV

Direktör Edvin Westerlin, Göteborgs Flaggfabriks AB, Korsgatan 12, Göteborg C

Civilingenjör Håkan Wikander, Prinsgatan 7, Göteborg SV

Stiftssekreterare, jur. kand. Fridolf Wildte, Drakenbergsgatan 27, Göteborg S

Vicebrandchef Gunnar Winell, Brandstationen, Drottninggatan 11, Eskilstuna

AB Wolds Bokhandel, Box 558, Borås

Ingenjör Ragnar Wängberg, Hobergs Skola, Vårgårda

Civilingenjör Tomas Zander, Lämneå Bruk, Ljusfallshammar

Byrådirektör Nils af Zellén, Svittiodsvägen 6, Djursholm

Örebro Stadsbibliotek, Örebro

Tandläkare Gottfried Örnkloo, Nygatan 53, Skellefteå

Museiintendent Gustaf Aberg, Stortorget 3, Simrishamn

Tandläkare Anders Ahlin, Centraltandpolikliniken, Centrallasarettet, Boden

Medlemmer i Ulandet (i alt 24):

The All-Union State Library for Foreign Literature, Razin Street 12, Moskva K-12, Sovietunionen

M. Bjarne Beckman, Zelweg 2, Bremgarten-Bern, Schweiz

Cornell University, Ithaca, New York, USA

*Kaptajn O. Henrik Eff, »Las Palmeras«, Porto Cristo, Mallorca, Spanien

Redaktör Erik J. Friis, The American-Scandinavian Foundation, 127 East 73rd Street, New York 21, N. Y., USA

Genealogical Society, 80 North Main Street, Salt Lake City 11, Utah, USA

Captain Charles M. Hansen, 4079 Abourne Rd., Apt. B, Los Angeles 8, California, USA

Mr. Lester W. Hansen, 6345, Burlington Avc. No., St. Petersburg 10, Florida, USA

*Arkivar Hanns von Hessberg, 2391 Ringsberg pr. Flensburg, Vest-Tyskland

Mr. Henning Ingvordsen, 129 Columbia Heights, Brooklyn 1, N. Y., USA

The Institute of Heraldry U.S. Army, Cameron Station, 5010 Duke Street, Alexandria, Virginia, USA

Mr. V. Roger Kiely jr., Box 1169, Fairbanks, Alaska, USA

M. Karl Kiesow, Oetlisbergstrasse 45, Zürich 7/53, Schweiz

M. Paul Krog, Posthof 2, Binz bei Maur, Kanton Zürich, Schweiz

M. Robert Matagne, 25 rue J.-Bertholet, Luxembourg, Luxembourg

M. Louis Mühlemann, Bahnhofstrasse 22, Brugg AG, Schweiz

New York Public Library, New York, USA

Professor D. M. Owings, Faculty Exchange, University of Oklahoma, Norman, Oklahoma, USA

Engineer Gunde P. Pedersen, 745 Haight Street, San Francisco 94117, California, USA

Dr. L. Eugene Peterson, 27 College Avenue, Rexburg, Idaho, USA

Schl.-Holst. Landesbibliotek, Warnemündestrasse 16-18, Kiel-Wik, Vest-Tyskland

Mr. Steen Sehested, P. O. Box Newton 30, Singapore, Malaya 11

Professor Theodore Sizer, Pursuivant of Arms, Yale University, New Haven, Connecticut, USA

Mr. Kevin Wood, 22 Rockingham Drive, Melton Mowbray, Leicestershire, England

I alt pr. 1/8-1964: 582 medlemmer

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommerseil bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.

HERALDISK
TIDSSKRIFT

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 1 = NR. 1-10

Redigeret af
Sven Tito Achen



Udgivet af
SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA
Heraldisk Selskab · Heraldiska Sällskapet · Heraldisk Selskap

KØBENHAVN 1960-1964

Indhold

Henvisningernes form, f. eks. »2/57«, angiver både *hæfte-nr.* og *side*. For dem, som lader Heraldisk Tidsskrift indbinde, er det derfor kun det sidste tal, *side*-henvisningen, der har interesse. Alfabetiseringen er foretaget efter norsk-dansk rækkefølge med »å« sidst, efter »æ/ä« og »ø/ö«.

REDAKTIONELT

Introduktion	1/1
Tidsskriftet og læserne	2/41
Den heraldiske familie	3/89
Nye kommunevåbener i Norden	3/90
Heraldisk Selskabs aktivitet	3/133
Societas Heraldica Scandinavica	4/137
Heraldisk Selskabs medlemsliste pr. 1/8 1964	10/449
Register til Bind 1 = nr. 1-10	10/461
Fortegnelse over Heraldisk Tidsskrifts illustratører	10/472

ARTIKLER/UPPSATSER/NOTITSER

Achen, Christian Otto: Japansk heraldik	8/345
Achen, Sven Tito: Et nyt borgerligt våben (Johannes Frandsen)	1/37
— : Wessel	1/38
— : Reykjavik	1/39
— : Et register over borgerlige våbener	2/45
— : Heraldisk kongres (i Stockholm 1960)	2/83
— : Nyt dansk storkorsvåben (Erik Dreyer)	2/86
— : Ny dansk mønt	2/87
— : Dansk bog fra 1763	2/88
— : Nye kommunevåbener i Danmark 3/90, 1961 5/186, 1962 7/316, 1963	9/384
— : Sorø Akademis våben	3/115
— : Nyt kommunistisk statsvåben (Tjekkoslaviet)	3/131
— : Velkommen til Monsignore Heim	4/150
— : (Blasoneringen »løve« eller »leopard«)	4/151
— : (Artiklen »Portugals våben« oversat og revideret)	4/161
— : Arvid Berghmans bibliotek	4/181
— : Numismatik	4/183
— : Nyt slægtsvåben (Bo Bramsen)	4/183
— : Scandinavica	4/184
— : Bergensfarene og Islands ældste våben	5/197
— : Ærkebiskopsvåben (Bruno B. Heim)	5/229
— : Et perspektiv (runesten)	5/229
— : Dansk storkorsvåben (Michael Neiiendam)	5/230
— : Våbenrude	5/232
— : Kampagnen mod atomvåben	6/246, (7/319)
— : En våbenfrise i korssting	6/252
— : Himmeriges nøgler og Næstved byvåben	6/261, 7/320

Achen, Sven Tito: Leoparden	6/278
— : Visby	6/279, 7/319
— : En rekord? (i dårlig heraldik)	6/280
— : Nye autoriteter	7/310
— : Ørestad	7/311
— : Tre nye statsvåbener (Tanganyika, Uganda, Trinidad & Tobago)	7/321
— : Universitets-persevant (Theodore Sizer)	9/390
— : Identificering af ukendte våbener	9/395, 10/435
— : Hvor begynder kommunen?	10/445
— : Et par unionsvåbener i England	10/447
Aminoff, Torsten G.: »Granskuran« i finländsk heraldik	8/359
Berghman, Arvid: Vad menas med ett vapen?	1/7
— : Johannes Britze in memoriam	2/81
Berner, Henrik: Sammensatte danske adelsvåbener. »Berners Kartotek«	2/76
Bjerg, Hans Christian: Et ukendt Tordenskioldsegl	10/432
Björkman, Liss-Eric: Index över svenska begravningsvapen och epitafier	6/241
Borg, Erik: Et heraldisk embede genopstår (Wales Herald)	9/389
Borg, Kirsten: (Bidrag til »Ett sfragistiskt problem«)	8/363
Boutredningsmannen: Kommunens styrelse var samlad	6/274
Buhl, Ingeborg: Tre heraldiske håndskrifter i Roskilde Jomfrukloster	5/210
Eriksson, Olof: Heraldikens inverkan på brukskonsten	4/147
Gillingstam, Hans: Lejon og leoparder	6/247
Gripberg, Ole: Två ovanliga fanor och en egendomlig uniform	5/193
Hämmar, Ahti: Granskuroma	10/439
Haxthausen, O. H. M.: En korsridders seglstampe	5/190
— : En dansk-svensk »skygge«?	6/236
— : Jerusalemskorset	7/293
— : Prinsessens altertavle	10/429
Hazeland, Arnold J.: Kampagnen mod atomvåben	7/319
Heim, Bruno B.: Vapen för den nye romersk-katolske biskopen av Stockholm	8/365
— : Pave Paul den Sjettes våben	9/393
Hieronymussen, P. O.: Ny dansk officiel medalje	7/310
Hohenthal, Torvald T:son: Två gamla vapens vandring	6/259
Holm, Paulus: Nye kommunevåpen i Norge	1958-62 7/313, 1963 9/388
Karlberg, Odd: Offentlig heraldikk	4/184
Kinding, Thomas: (Bidrag til »Ett sfragistiskt problem«)	8/364
Kirstein, Olaf: Heraldiske samlere	2/86
Konow, Hans: Hannibal Sehesteds franske grev våben	1/19
— : Skibsvåbener til den kgl. danske marine	4/138
— : Nye våbener til den kgl. danske marine	6/243
Krag, Hans: Om Ludvig Holbergs segl og våben	1/10, 2/84
— : Tømmermerker og bomerker	2/53
— : Hvad menes med et våben?	3/123
— : Nogen norske seglmerker fra omkring år 1700	4/157
— : Louis Wirion	4/172
— : Den halve frisiske ørn	5/205
— : Hvad dette er (»spikkorset«)	7/319
— : Litt om heraldiske fisk	8/374
— : »Gransnittet«	9/391
— : Et Rosenkrantz-våben på ukjente veier	10/441
— : Bøker som skjoldmerke	10/444
Kælde, Bengt Olof: Tre svenska kyrkliga vapen	3/130

<i>Minnesinger in Bildern der Manessischen Handschrift, Die</i> (O. H. M. Haxthausen)	7/327
Moya, Salvador de: <i>Simbolica Heráldica</i> (Hans Krag)	8/368
Møller, J. S.: <i>Asklepios og hans slangestav</i> (Sven Tito Achen)	6/271
Norstedts oppslagsbok (Leif Pålsson)	9/423
Pine, L. G.: <i>Guide to Titles and Forms of Address</i> (L. Pålsson)	4/176
Pine, L. G.: <i>Princes of Wales</i> (Leif Pålsson)	4/177
Pine, L. G.: <i>The Story of Heraldry</i> (O. H. M. Haxthausen)	8/372
Prange, Knud: <i>Heraldik og historie</i> (Sven Tito Achen)	5/228
Prange, Knud: <i>Heraldisk nøgle til Nyt Dansk Adelslexikon</i> (Sven Tito Achen)	1/38
<i>Recueil du Ve Congrès International... Héraldique à Stockholm 1960</i> (Sven Tito Achen)	6/273
<i>Revue Générale de Généalogie et d'Héraldique</i> (Sven Tito Achen)	6/273
Reynolds, J. A.: <i>Heraldry and You</i> (O. H. M. Haxthausen)	9/423
Schnath, Georg: <i>Das Sachsenross ...</i> (Sven Tito Achen)	6/269
<i>Scotland of Old, landkort</i> (Sven Tito Achen)	4/177
Scott-Giles, C. W.: <i>Looking at Heraldry</i> (O. H. M. Haxthausen)	6/269
Scott-Giles, C. W.: <i>Motley Heraldry</i> (O. H. M. Haxthausen)	7/328
Seitz, Heribert: <i>De Tre Kronorna</i> (Ernst Verwohlt)	5/215, 6/257
Seitz, Heribert: <i>Svenska flaggan, i »Almanack för året ... 1963»</i> (Leif Pålsson)	8/373
<i>Skandinavisk vapenrulla</i> (Sven Tito Achen)	8/370
Spruth, H.: <i>Die Hausmarke, Wesen und Bibliographie</i> (Hans Krag)	4/174
<i>Svenska exlibrisföreningens årsbok 1960</i> (Leif Pålsson)	5/224
<i>Tracht, Wehr und Waffen des späten Mittelalters 1350–1450</i> (O. H. M. Haxthausen)	7/321
Uggla, Erik T.:son: <i>Ordenskalender 1963</i> (Sven Tito Achen)	8/373
Whittick, Arnold: <i>Symbols, Signs, and their Meaning</i> (Sven Tito Achen)	3/127
Williams, Jay: <i>Korstogtidens riddere</i> (Sven Tito Achen)	9/424
<i>Värmland vår hembygd IV</i> (Leif Pålsson)	5/225
<i>Vårt Riddarhus. En presentation av Riddarhuset i Helsingfors</i> (Sven Tito Achen)	7/326
<i>Åttartavlor för de på Finlands Riddarhus icke inskrivna ... ätterna</i> (Leif Pålsson)	4/177
<i>Årsberättelse för Riksarkivets Heraldiska Sektion 1961</i> (Sven Tito Achen)	6/273

Register til Bind 1 = Nr. 1-10

REGISTRET omfatter først og fremmest *emner*. Foruden i den alfabetiske rækkefølge er mange af disse tillige opført under deres *nationalitet* eller på anden måde samlet i *grupper*: Borgerlige våbener, Kirkelig heraldik m. m.

Personer (herunder *slægter*) og *lokalteter*, hvis våben er omtalt i Heraldisk Tidsskrift, er dog medtaget: enten hvis de har speciel interesse — historisk eller for det heraldiske studium — eller hvis deres våben er særlig udførligt behandlet. *Fyrster* og *regenter*, hvis våben er omtalt, er altid medtaget. Alle nævnte *helgener* og lign. ligeledes. Også alle *skandinaviske kommuner, købstæder, län* osv. hvis våben er nævnt, kan findes i registret.

Betegnelsen *•m. m.* efter et slægtsnavn angiver, at pågældende slægt(svåben) samt et eller flere medlemmer af slægten er omtalt på den nævnte side.

Men selv når en i tidsskriftet omtalt person eller lokalitet ikke direkte er opført i registret, vil man kunne finde frem til den, via emne-stikordene eller nationalitetsgrupperne. Er man f. eks. interesseret i, om Heraldisk Tidsskrift indeholder omtale af abbedsejlet for et bestemt *finsk kloster*, benytter man sig af henvisningerne under *Klostre* eller under *Finland*. Ønsker man at lokalisere omtalen

af en bestemt *svensk ærkebiskops våben*, og den pågældende prælat ikke er opført i registret, kan man forsøge sig gennem henvisningerne enten under *Ærkebiskopper* eller under *Sverige*.

Registret omfatter *ikke* personer, som har skrevet i eller tegnet til tidsskriftet, ej heller anmeldte værker eller sådanne værkers forfattere. Disse kategorier kan findes i *Indholdsfortegnelsen*, forrest, undtagen illustratorene, som er opført på side 472. Optræder en medarbejder ved tidsskriftet alligevel i registret, betyder det, at han er *omtalt* det pågældende sted.

Registret er udarbejdet på dansk, men indeholder tillige en del svenske og norske synonyme og henvisninger. Alfabetiseringen er foretaget efter norsk-dansk rækkefølge, med *å* sidst, efter *æ/ä* og *ø/ö*.

Henvisningernes form, f. eks. *•2/57•*, angiver både *hæfte-nr.* og *side*. For dem som lader Heraldisk Tidsskrift indbinde, er det derfor kun det sidste tal, *sidehenvisningen*, der har interesse.

Side-angivelserne henviser kun til den side, hvor omtalen af det pågældende emne *begynder*. Omtalen vil i mange tilfælde fortsætte på den eller de følgende sider.

Abbedsejlet (abbotssigill) 8/329
Achen, Sven Tito 1/36, 2/59, 2/83, 3/116,
3/133, 4/139, 8/370
Adam-Even, Paul 1/27, 4/173, 6/273
Adelige våbener
 Danmark 1/26, 2/76, 5/210, 6/236,
 6/252, 10/429, 10/437
 Finland 4/177
 Norge 10/442
 Skåne 1/26, 5/210
 Sverige 3/128, 5/120, 5/224, 6/233,
 10/435, 10/437
 Tyskland 1/24, 6/233
 modsat borgerlige 9/402
Adelsbrev 1/19, 1/31, 1/38
Adelskab 4/175

Adelsvåbener, se *Adelige* ...
Adolf af Slesvig-Holsten (1401-59) 1/6
Aesculapius 1/37, 6/271
Aflødning, se *Differentiering*
Agathe, Sankt 6/272
Agnus Dei 3/130, 6/279, 8/339
Alajärvi kommun 9/383
Alavieska kommun 5/188
Albrekt af Mecklenburg, svensk konge
 1/28, 2/61, 5/215, 6/257, 7/309
Albrekt 2. af Mecklenburg 2/70
Alkymisttegn 8/365
Allegori 1/10
Alliancevåben, ældste danske 1/34;
 kirkelige 5/208, 8/365; 9/418, 10/446
Alnö kommun 7/316

- Amerika 7/311, 7/323, 9/390, 9/423
Aminoff, Torsten 4/179, 7/326
Andreas, Sankt 7/293, 7/317
Anna, Marias moder 8/367
Anna Kómnena 9/424
Anonyme våbener 2/45, identificering
af 9/395, 10/435
Ansgar, Sankt 5/209
Antilope, heraldisk 1/34
Apollonia, Sankt 6/272
Arabisk statssymbolik 2/80
Archivum Heraldicum 2/83, 3/89, 4/173
Armorial Général, Rietstaps 9/406
Arthur, engelsk konge 2/66
As-Klaking kommune 7/317
Askim kommune (Norge) 9/388, 10/446
Asklepios 1/37, 6/271
Atomvåben, Kampagnen mod 6/246,
7/319
Attmar kommun 9/387
Attributter 8/367
Augmentation 3/115, 6/280
Augustinerordenen 8/329
Aviz-ordenen 4/167
- Badge* 4/149
Baltiske våbener 9/397
Baronetskjold 9/413
Bastardvåbener 3/108, 5/226, 8/366
Begravningsvåpen 6/241, 7/327
Bellenville-våbenbogen 1/28, 5/222,
6/249, 7/309
Bellona, gudinde 4/142
Benediktinerordenen 8/329
Bengerd, se *Berengaria*
Berengaria, g. m. Valdemar Sejv 4/164
Berg, markgrever af, og deres vasaller
1/24
Bergens Brygge 5/201, 8/374, 10/425
Bergensfarerne 5/197, 8/374, 10/425
Berghman, Arvid 1/5, 2/82, 3/123, 4/137,
4/171, 4/172, 4/176, 4/181, 5/218,
5/224, 7/324, 8/367, 9/391, 9/424
Bergkvist, slægt m. m. 2/85
Bergshamar-våbenbogen 5/222, 6/249,
6/257
Berners Kartotek 2/76
Birger Magnusson, svensk konge 6/247
Birgitta af Vadstena 5/232, 8/341
Birgittinerordenen 8/336
Biskopsvåbener 3/130, 5/208, 8/330,
8/365, 9/377
- Bitegn 3/105, 5/226, 9/419. Se også
Differentiering
Bjærtrå kommun 7/316
Björn Pålsson, adlad 1420 1/33
Björna kommun 9/387
Blasius, Sankt 6/272
Blasonering, 2/50, 2/83, 8/371
fransk 9/408
løve/leopard 4/151, 6/247
»spikkors« 4/181, 6/280, 7/319
»granskura« 7/311, 8/359, 9/391,
10/439
Boestofte kommune 7/317
Bog som våbenmærke 10/444
Bogstavmærker 2/54, 7/326
Bogtrykermærker 2/58
Bohun, Mary 1/34, 10/447
Bok se *Bog*
Bomærker 2/49, 2/53, 3/95, 4/157, 4/174,
5/228, 8/357, 10/425; definition 2/53;
bibliografi 4/174
Bomærkevåbener, se *Bomærker*
Bondevåbener
Danmark 2/52, 3/100, 5/228
Norge 1/40, 2/53, 4/157, 7/281, 10/441
Bonifacius 8., pave 9/394
Borgerlig herold, Grandjeans 9/402
Borgerlige våbener
Danmark 2/45, 3/95, 5/228, 10/432
Norge 1/40, 2/53, 4/157, 7/281,
10/425, 10/432
Sverige 2/84
tyske våbengrupper 3/110
modsat adelige 9/402
Borgmænd 3/106
Borgå 3/92
Borup, Morten 2/52
Bov kommune 5/186
Bramsen, slægt m. m. 4/183
Brandenburg, markgrever af 3/106
Brasiliansk heraldik 8/368
Brienz, fogedvåben 4/151
Brilioth, Yngve 9/379
Brisurer, se *Differentiering*
Britze, Friedrich 1/10, 2/81
Britze, Johannes 2/81, 3/128, 5/224
Broderi 5/228, 6/252
Brugskunst 4/147
Bryggen i Bergen 5/201, 8/374, 10/425
Brørup kommune 5/186
Bukoba stift 5/208
Bumerker, se *Bomærker*

- Burkes *General Armory* 6/272, 9/410
 Burkes *Peerage* 2/80, 9/413
 Byvåbener 7/287
 Danmark 1/18, 5/228, Næstved 6/261
 Finland 3/92, 3/119
 Sverige 5/225, Malmö 1/32
 Reykjavik 1/39
 Se også *Kommunevåbener*
 Böhmen 3/131
 Bökwall, Christer 4/181, 8/370
- Cadency marks, se Differentiering*
 Canterbury 10/447
 Carnall, de, slægt m. m. 5/194
 Carpelan, slægt m. m. 5/193
 Castilien 4/161
 Cervin, slægt m. m. 2/84
 Christi sande kors 2/66, 7/301
 Christi våben 1/35
 Christian, prins (1603-47) 10/429
 Christian 1., unionskonge 1/2
 Christian 5. af Danmark-Norge 2/87
 Christiane, g. m. Hannibal Sehested 1/21
 Christus 1/34, 2/65, 3/117, 5/209, 8/330
 Cistercienserordenen 8/335
 Clara, Sankt 8/334
 Clemens, se *Klemens*
 College of Arms 9/389
 Collegium Medicum 1/37
 Courtoisie 9/420
 Cypern 7/298
- Dalarna, kommunvapen i 5/230
 Dameskjold 9/413
 Danmark
 kongevåben 1/2, 1/27, 2/61, 2/87,
 4/164, 6/243, 6/257, 6/269, 10/425,
 10/447
 adelige våbener 1/26, 2/76, 5/210,
 6/236, 6/252, 10/425, 10/437
 borgerlige våbener 2/45, 3/95, 5/228,
 10/432
 bondevåbener 2/52, 3/100, 5/228
 byvåbener 1/18, 5/228, 6/261
 kommunevåbener 1/18, 3/90, 4/174,
 5/186, 7/316, 9/384
 herredsvåbener 1/18, 4/145, 5/186,
 5/228
 klostersegl 8/329
 herolder 1/27, 4/177
 skibsvåbener 4/138, 6/243
 identificering 9/397
- Dannebrogordenen 2/87, 4/138
 Dannebrogordenens våbenplader 1/37,
 2/86, 5/230
 Dannebrogskors 2/87
 Dannebjerg-Løwendal, slægt 2/79
 Definition af heraldik 1/7, 3/123, 7/287
 Deviser 9/418
 Diana, gudinde 4/142, 4/146
 Differentiering 1/24, 2/73, 3/105, 4/157,
 5/208, 5/226, 8/348, 9/419
 Dobbeltørn, se *Ørn*
 Dominikanerordenen 8/330
 Dominikus, Sankt 8/337
 Domkapitelsegl 8/329
 Dreyer, Erik 2/86
 Du Rietz, Rolf 3/135
 Due, Morten, m. m. 6/278, 8/363
 Dubbelørn, se *Ørn*
 Dyre, slægt m.m. 10/429
- Edmund, Sankt 2/61
 Edward 1. af England 2/61
 Edward 2. af England 2/64
 Egentliga Finland, landskap 6/256
 Eidem, Erling 9/379
 Eidsberg kommune 7/310, 7/313, 10/446
 Eirik, se *Erik*
 Ejermærker 2/53
 Eleonore, g. m. Valdemar den Unge 4/165
 Elisabeth, Sankt 2/69
 Ellehauge, Martin 2/80, 4/178
 Engel som skjoldholder 1/6
 England 10/447
 konger 1/33, 2/64, 4/155, 5/226, 10/447
 kommunalt 2/66
 lavsvåbener 6/270
 tre kroner 2/61
 våbengrupper 3/112
 identificering 9/410
 skibsvåbener 4/146
- Enontekiö (Enontekis) kommun 7/314
 Epitafier 6/241
 Erasmus, Sankt 6/272
 Erik 9. den Hellige af Sverige 1/4, 1/9,
 5/216, 8/343, 8/365
 Erik 11. af Sverige 5/219
 Erik 13. af Sverige 1/27, 2/87, 6/268,
 8/373, 10/447
 Erik af Pommern, unionskonge 1/27,
 2/87, 6/268, 8/373, 10/447
 Erik Menved 1/27, 2/61, 6/257
 Erik Plovpenning 6/243

- Erik Prestehater 5/203
 Eriksson, Olof 4/147, 4/179
 Eskilstuna 4/174
 Eskulap 1/37, 6/271
 Etymologi 8/350
 Exlibris 2/81, 3/125, 5/224, 8/372, 9/404, 9/421, 10/436
 Eystein, Sankt 8/339
- Farsø kommune, vartegn 10/445
 Fabeldyr 1/40. Se også *Antilope*, *Føniks*, *Panter*, *Sfinks*
 Fabricius, Fabritius, slægter m. m. 4/174, 10/437
 Fairbairns *Book of Crests* 9/412, 10/437
 Falkenberg, slægt m. m. 6/233
 Faner 3/128, 4/148, 5/193, 5/226, 5/231
 Fantasivåbener 1/35, 2/66
 Farveregel, brud på 5/228, 7/304, 9/422
 Farvesymbolik 8/367
 Faurås härad 8/350
 Felttegn 3/128, 9/424
 Femern (Fehmarn) 1/36
 Fenix, Fågel 3/115
 Feudal inddeling af Europa 1/25, 3/105
 Fiktive våbener 1/35, 2/66
 Filippa, g. m. Erik af Pommern 1/33, 10/447
 Finland
 riksvåpen 3/129
 adel 4/177
 landskap & län 6/254, 9/389
 stadsvåpen 3/119
 kommunvåpen 1/16, 3/90, 5/187, 5/231, 7/311, 7/313, 9/383, 10/439
 klostersegel 8/329
 faner & uniformer 5/193
 forsvarsvåsen 9/390
 grafik, brukskonst 4/147
 identificering 9/397
 Finlands Riddarhus 7/326
 Finlands Vita Ros 10/439
 Firmamærker, se *Varemærker*
 Fisk 5/209, 5/197, 8/374, 10/425
 Fjäre härad 8/350
 Flag, unionsflag 1/34, svensk 8/373, ungarsk 3/126, nye stater 7/323, rederiflag 4/183, *Flag Bulletin* 5/226
 Fleetwood, Harald 1/4, 2/41, 5/218
 Flora, gudinde 4/142
 Fløtningsmerker 2/53
 Flåde, den danske 4/138, 6/243
- Flådestationer 6/245
 Folketymologi 8/350
 Folkevåben 6/270
 Folkungevåbenet 1/5, 2/61, 5/215, 6/247, 6/257
 Forenede Stater 7/311, 7/324, 9/390, 9/423
 Franciscus, Sankt 8/338
 Franciskanerordenen 7/299, 8/330
 Frandsen, Johannes 1/37
 Frankrig
 nordfransk våbengruppe 3/111
 blasonering 9/408
 identificering 9/409
 Frans, den Hellige 8/338
 Frederik 9. af Danmark 2/87, 3/115
 Frederik Barbarossa 7/297
 Frederiksborg Slotskapel 1/22, 1/37, 2/86
 Freja, gudinde 4/143
 Friis, slægter m. m. 5/206
 Frijsenborg, grevskab 2/74
 Frisland 5/205, 7/326
 Froissart, Jean 1/29
 Fryksände kommun 3/92
 Frälsebrev 1/33
 Fylkesvåpen 7/313
 Fyrstelig heraldik, identificering af 9/415
 Fyrvæsen, Kgl. danske 4/146
 Fälttecken 3/128, 9/424
 Färg, se *Farve*
 Færøerne 5/202
 skibsvåben 6/244
 spejdervåben 2/75
 Føniks, Fugl 3/115
 Förenta Staterna 7/311, 7/324, 9/390, 9/423
 Første, se *Ældste*
- Garter King of Arms* 4/182
 Gayre, Robert 2/80, 4/175, 5/226, 6/273
 Gejstlig heraldik, se *Kirkelig*
 Geoffrey Plantagenet 4/155
 Gepard 4/151, 6/278
 Gerhard 1. af Holsten 1/24
 Gerhard Grundis, herold 1/29
 Gildesegl 2/87, 3/103, 6/270
 Ginbalk 5/226, 8/366
 Give kommune 9/384
 Gotfred of Bouillon 2/68, 7/303, 8/368, 8/372
 Grandjeans *Borgerlig herold* 9/402

- Granskura 7/311, 8/359, 9/391, 10/439
 Grubbe, slægt 1/26
 Grundis, Gerhard, herold 1/29
 Grundsunda kommun 9/386
 Grønland, flådestation 6/245
 skibsvåben 6/244
 spejdevåben 2/75
 Gudslam 3/130, 6/279, 8/339
 Guldmedemærker 2/58, 5/201
 Gutenberg, slægt m. m. 3/110
 Göta lejon, se *Folkungevåbenet*
 Gøye, Birgitte 2/86, 6/252
- Hallands häraders vapen 8/350
 Halmstads härad 8/350
 Hand, se *Hånd*
- Hane som våbendyr 1/37, 2/74, 4/144,
 4/183, 7/315
 Hangö (Hanko) 3/91
 Hansa'en 5/197, 10/425
 Harbo, Niels Nielsen, adlet 1433 1/33
 Harløse kommune 9/384
 Haxthausen, O. H. M. 6/236
 Heidelberg Håndskriftet 7/303, 7/327
 Heim, Bruno B. 4/150, 5/229
 Helena, Sankt, helgeninde 2/65, 7/298
 Helene, datter af Valdemar den Store
 6/270
 Helgenvåbener og -attributter 2/61,
 8/367. Se også under de enkelte helge-
 ners navne
 Hellige Tre Konger 2/61, 5/220, 6/257
 Helsingborg 7/288
 Henrik, Sankt 7/315
 Henrik 1. af England 4/155
 Henrik 4. af England 1/33, 10/447
 Henrik Løve 6/270
 Heraldisk Selskab 1/1, 2/41, 3/89, 3/133,
 4/137, 4/181, 10/449
 Heraldiska sektionen 6/273
 Herlufsholm 2/86, 6/252, 6/262
 Hermes-stav 6/272
 Herolder 1/1
 Danmark 1/27, 4/177
 Sverige 5/223, 7/309
 England 4/182, 9/389
 Sydafrika 10/444
 U.S.A. 9/390
 I betydningen »heraldisk ordnet
 våbenbog», se *Nøgler*
- Herredsvåbener 1/18, 4/145, 5/186,
 5/228, 6/244, 8/350
- Herrestads kommun 3/93
 Hest, Sachsens hvide 6/269
 Hesteko 5/229, 8/357
 Himle härad 8/350
 Hinze Sønnudag 3/95
 Hirsch' *Fortegnelse over* officerer
 2/47, 9/398
 Hjelm 1/8
 Hjelmtegn 10/429
 nøgler til danske 1/38, 9/405, 9/412
 britiske 9/412, 10/437
 rhinske 3/114
 brasilianske 8/368
 differentiering 5/226
 Hjælpevidenskab, heraldikken som 5/224,
 5/228, 6/233, 9/395
 Hohenthal, (von), slægt m. m. 6/259
 Hohenzollern, slægt m. m. 5/232
 Hohnstein, slægt m. m. 6/234
 Holberg, Ludvig 1/10, 2/84
 Holland 10/443
 Holsten (Holstein) 1/2, 1/24
 Holzmarken 2/53
 Hulkort 1/23
 Hultgren, Gunnar 9/379
 Husskilte 3/101, 3/110
 Huvudbaner 6/241, 7/327
 Hälsingborg 7/288
 Häradsvapen, se *Herreds*
- Härolder, se *Herolder*
 Häst, se *Hest*
 Högfors kommun, se *Karkhila*
 Högsjö kommun 9/387
 Höks härad 8/350
 Hålkort 1/23
 Håndarbejde 5/228, 6/252, 7/325
 Håndskrifter 5/210
 Håndværkermærker 2/58, 3/102, 4/158
- Ib, Sankt 1/35
 Ibsskal 1/35, 2/86
 Identificering af anonyme våbener 5/224,
 9/395, 10/435; fälttecken 3/128
 Ikaalinen (Ikalis) köping 9/383
 Indal-Lidens kommun 5/185
 Innocens 6., pave 6/264
 Inventering 2/45, 6/241
 Irgens, slægter m. m. 5/202
 Irland 2/66
 Island 5/197, 8/374, 10/425
 Reykjavik 1/39
 skibsvåben 6/244

- Jagtleopard 4/151, 6/278
 Jakob, Sankt 1/35
 Jakob af Halland 6/248
 Japansk heraldik 8/345
 Jerntegn 8/365
 Jerusalem og Jerusalemskorset 1/8, 2/68, 7/293, 8/372
 Jesus 1/34, 2/65, 3/117, 5/209, 8/330
 Joensuu stadsvapen 3/121
 Johan 1. af Holsten 1/24
 Johannes, evangelisten 8/337, 8/365
 Johannes 23., pave 9/394
 Johannes Døberen 5/220
 Johannes Nepomuk 5/232
 Johannesfad 5/220
 Johanniterordenen 8/335, 9/423
 Jomfru Maria 1/34, 3/117, 6/277, 8/330
 Judas Maccabæus 2/68
 Jurisdiktion 2/75, 7/310
 Jämsymbolen 8/365
- Kajaani (Kajana) kommun 5/193, 6/255
 Kalkmalerier, våbener i 3/100
 Kalmarunionen, se *Unionsbanner*
 Kannus kommun 1/16
 Kanton 3/115
 Kapitelsegl 8/329
 Karelen, landskap 6/256, 9/390
 Karikatur, heraldisk 1/40
 Karkkila (Högfors) kommun 5/231
 Karl den Store 2/68
 Karlslunde-Karlstrup kommune 7/318
 Karmeliterordenen 8/338
 Kastilien 4/161
 Katarina af Alexandria 2/63, 8/338
 Katolske Kirke 3/131, 4/150, 5/229, 6/261, 8/365. Se også de enkelte paver.
 Kekkonen, Urho 8/359
 Kemijärvi köping 5/188
 Kihniö kommun 5/187
 Kiikala kommun 3/90
 Kiikka kommun 7/315
 Kirkelig heraldik 2/61, 5/208, biskopper og stifter 3/130, 5/208, 8/330, 8/365, 9/377
 ærkebiskopper 4/150, 5/229, 9/377
 klostre og ordener 2/69, 5/209, 6/277, 8/329
 paver og den Katolske Kirke 3/131, 4/150, 5/229, 6/261, 7/320, 8/365, 9/393
 Kjøbmannsmerker 2/58, 3/104
- Klara, Sankt 8/334
 Klebergs *Heraldiskt lexikon* 9/405
 Klemens, Sankt 2/73, 8/338, 8/367
 Klemens 6., pave 6/264
 Klingspors *Vapenbok* 9/406
 Klipfisk 5/197, 8/374, 10/425
 Klokketøbermærker 3/103, 6/263
 Klostre 2/69, 8/329, 8/347
 Knud den Hellige 7/296
 Knud Lavard 8/337
 Knuth, slægter m. m. 2/77
 Kolari kommun 1/17
 Kolonialheraldik 4/152, 5/208, 7/321
 Kommunevåbener 3/90, 6/274
 Danmark 1/18, 3/90, 4/174, 5/186, 7/316, 9/384
 Finland 1/16, 3/90, 5/187, 5/231, 7/311, 7/313, 9/383, 10/439
 Island 1/39
 Norge 7/313, 9/388, 10/446
 Sverige 3/92, 5/185, 5/225, 5/230, 5/231, 7/316, 9/386
 England 2/69
 Kommunistisk heraldik 3/126, 3/131, 5/226
 Kongelig heraldik, identificering af: 9/415. Se i øvrigt under de enkelte konger eller nationer.
 Konginkangas kommun 5/188
 Kongresser 2/84, Stockholm 2/83, 6/273, Edinburgh 7/307, Haag 10/443
 Konow, Hans 3/133, 4/138, 6/252
 Kontrol 2/75, 4/175
 Konventssegl 8/329
 Korerup-Svogerslev kommune 7/317
 Kors 7/293
 Christi sande kors 2/66, 7/301
 patriarkkors, Lorrainekors 8/368
 Jerusalemskors 7/293; 1/8, 2/68, 8/372
 naglekors 7/319
 Mantuakors 5/208
 Dannebrogskors 2/87
 «spikkors» 4/181, 5/208, 6/280, 7/311, 7/319
 i klostersegl 8/339
 i Portugals våben 4/162
 Korsholm kommun 5/188
 Korsridder 5/190, 9/424
 Korstogsheraldik 3/106, 7/296, 9/424
 Kotka stadsvapen 3/120, 4/149
 Krabbe, Anne 5/210
 Kristi, Kristian, Kristus, se *Chr....*

- Kristinestad (Kristiinankaupunki) 5/188
 Krogen Slot, skjoldefrise på 1/35
 Kronborg, skjoldefrise på 1/35
 Kroner 2/60, 5/215, 6/264, rangkroner
 9/417, 9/423. Se også *Tre kroner*.
 Kråkerøy kommune 7/313
 Kuhmalahti (Kuhmalax) kommun 7/316
 Kuhmoinen (Kuhmois) kommun 1/17
 Kuopio län 6/255
 Kvindeskjold 9/413
 Kymmene län 6/255
 Kypern 7/298
 Kyrkoheraldik, se *Kirkelig*
 Kälde, Bengt Olof 3/135, 5/225, 8/365,
 8/371, 9/423
 Købmandsmærker 2/58, 3/104
 Köln 2/61, 5/220
 Königsmarck, slægt 1/26

 Laitila kommun 7/315
 Landskabsvåbener 3/128, 5/225, 6/254,
 9/389
 Langå-Torup-Sønder Vinge kommune
 5/186
 Lappfjärd kommun 5/187
 Lappland (i Finland) 6/256, 9/390
 Lapplands län 6/256
 Lapväärtti kommun 5/187
 Lars, Sankt 5/209, 8/334
 Lauenburg 6/269
 Laurentius, Sankt 5/209, 8/334
 Lavia kommun 1/17
 Lavsvåbener 2/87, 3/103, 6/270
 Leene-ætten 7/281
 Leicester, jarlen af, og Leicestershire
 3/112
 Leikanger kommune 9/388
 Lejon 4/151, 6/247, 6/278
 Lejonlilja, slægt m. m. 6/248, 10/435
 Lensforhold 3/105
 Leo 10., pave 6/263
 Leonora Christine 10/431
 Leopard 4/151, 6/247, 6/278
 Leopard, slægt m. m. 6/248, 10/435
 Lerche, slægt m. m. 2/77
 Lessebo köping 3/93
 Letala kommun 7/315
 Lewenhaupt, Adam 2/42
 Lieto kommun 5/187
 Lindgren, Uno 2/81, 9/423
 Linjer 7/311, 8/359, 10/439
 Listerby kommun 3/93

 Litteratur om heraldik, første i Danmark
 2/88
 Ljusdals köping 3/93
 Lomma köping 3/94
 Loppi (Loppis) kommun 5/231
 Lorrainekorset 8/368
 Lothringssk kors 8/368
 Lovisa Ulrika 5/224
 Lucia, Sankt 6/272
 Lucius I., pave og helgen 6/262
 Ludvigsson, Rasmus 6/249
 Lukas 6/272
 Lundo kommun 5/187
 Lunge, slægt m. m. 10/429
 Luopioinen (Luopiois) kommun 5/188
 Lusignan, slægt m. m. 7/298
 Luxembourg 4/173, 5/192
 Lübeck 5/198
 Län ..., se *Len* ...
 Länsvapen, i Finland 6/254, 9/389,
 i Värmland 5/225
 Løve 4/151, 6/247, 6/278
 Löfvångers kommun 3/94
 Långsele kommun 9/387

 Magdalena Sibylla 10/429
 Magiske mærker 2/59, 4/160
 Magnus, Olaus, se *Olaus*
 Magnus Eriksson (Smek) 6/247
 Magnus Ladulås 2/61, 5/216, 6/258
 Magnus Marinassons ätt 6/248, 10/435
 Malmö 1/32
Manessische Handschrift 7/303, 7/327
 Mantuakors 5/208
 Maria, se *Jomfru* ...
 Marina, svensk kongedatter 6/251
 Marinassons ätt, Magnus 6/248, 10/435
 Marinevåbener 4/138, 6/243
 Matfors kommun 9/386
 Matthæus Paris' håndskrift 7/302
 Matthæus-engle 2/64
 Mecklenburg 2/70, 5/219
 Medaljer 7/310, 8/373, 9/423, 10/438
 Medelpad 7/288
 Medici, slægt m. m. 6/263
 Mellersta Finlands län 6/255
 Merkur-stav 6/272
 Mestermærke 2/59
 Mietoinen (Mietois) kommun 9/383
 Mikael, Sankt 8/342
 Militært 5/193, 7/311, 9/390
 Minchwitz, slægt m. m. 1/26

- Minerva, gudinde 1/37, 5/230
 Minnesangere 7/327
Mon, japanske våbenmærker 8/345
 Monogrammer 2/53
 Montini, se *Paul* 6.
 Mora kommun och köping 5/230
 Morastrand köping 5/230
 Morten Due 6/278, 8/363
 Musselskal 1/35, 2/86
 Mustasaari kommun 5/188
 Muurame kommun 3/91
 Muurla kommun 3/92
 Mynt 2/86, 4/183, 7/299
 Mynämäki kommun 3/91
 Mäntyharju kommun 1/16
 Mærke (= underskrift) 2/58, 4/162
 Mønter 2/86, 4/183, 7/299
 Mårten, se *Morten*

 Naglekors 7/319
 Nauklér (NaucIér), slægt m. m. 6/259
 Neiiendam, Michael 5/230
 Nelson, Ansgar 3/131
 Niedersachsens hest 6/269
 Niels Nielsen Harbo, se *Harbo*
 Nikolaus, Sankt 8/334, 8/367
 Nilsiiä kommun 10/439
 Njurunda kommun 5/185, 5/232
 Norge
 kongevåben 1/2, 1/27, 3/103, 3/117,
 5/199, 5/202, 10/447
 adelige 5/214
 borgere og bønder 1/39, 2/53, 4/157,
 7/281, 10/425, 10/441
 kommunevåbener 7/313, 9/388, 10/446
 klostersegl 8/329
 identificering 9/396
 Norra Karelens län 6/255
 Nousiainen (Nousis) kommun 7/315
 Nuijamaa kommun 3/91
 Numers, Gustaf von 7/311, 8/359, 9/391
 Numismatik 2/86, 4/182, 7/299
 Nybildninger, heraldiska 8/359
 Nyckel, se *Nøgle(r)*
 Nygaard, Truls 7/311
 Nyland, landskap 6/256, 9/390
 Nylands län 6/254
 Nyskabninger, heraldiske 8/359
 Nystad 3/92
 »Nældeblad«, holstenske 1/24, 1/36,
 2/87, 9/422
 Närpe kommun 4/148

 Næstved byvåben 6/261
 Nøgle = heraldisk ordnet våbenbog
 1/38, 9/396, 9/400, 9/405, 10/435
 Nøgler, Sankt Peters m. m. 6/261, 7/320,
 9/393
 Nørre Vium-Herborg kommune 9/385

 Odelsbondevåbener 7/281
 Olaus Magnus 5/199, 5/215, 5/227, 8/374,
 9/379
 Olav den Hellige 5/203, 7/296, 8/330
 Oprindelse, heraldikkens 1/40, 3/105
 Ordener og medaljer 2/87, 4/171, 4/182,
 8/373, 9/423, 10/439
 Ordenssamfund 5/209, 6/277, 8/330
 Orivesi kommun 1/16
 Overflødhedshorn 1/10
 Oxford University 2/66, 10/444

 Palme 1/13
 Pantaleon, Sankt 6/272
 Panter, den heraldiske 6/238
 Papworths *Ordinary* 9/411
 Parainen (Pargas) köping 7/316
 Paris, Matthæus 7/302
 Parkano kommun 1/17
 Patriarkkorset 8/368
 Paul 6., pave 9/393
 Paulus 2/63, 3/130, 8/334
 Pavelig heraldik 6/261, 7/320, 9/393.
 Se også de enkelte paver.
 Pavese 7/325
 Pelkosenniemi kommun 3/91
 Pentagram 4/160, 8/367
 Perho kommun 1/16
 Persevant, se *Herold*
 Peter, Sankt 2/63, 3/130, 5/187, 6/261,
 8/330, 9/393
 Philippa, se *Filippa*
 Phoenix 3/115
 Pielisjärvi kommun 1/17
 Pihlajavesi kommun 5/188
 Pihtipudas kommun 9/383
 Pius 10., pave 9/394
 Planettegn 8/365
 Plantagenet, slægt m. m. 2/61, 4/155
 Pohjaslahti kommun 7/313
 Polen 2/61, 5/224
 Pommern 10/447
 Portugals kongevåben 4/161, 8/369
 Porvoo 3/92
 Poul Mattissen, adlet 1433 1/31

- Prange, Knud 2/83, 3/133, 8/366
 Pranges *Nøgle* 1/38, 9/400, 9/405
 Præheraldik 2/80, 5/229
 Præmonstratenserordenen 8/336
 Præentionsvåben 6/270
 Pudasjärvi kommun 9/392, 10/439
 Punkalaidun (Pungalaitio) kommun
 7/314
 Pylkönmäki kommun 8/360, 9/384
 Pålsson, Leif 3/134, 3/136, 9/424
 Påvlig, se *Pavelig*
- Raneke, Jan 1/23, 3/105, 3/133, 3/135,
 4/181, 5/192, 5/226, 6/237, 8/370
 Rangkroner 9/417, 9/423
 Rasmus Ludvigsson 6/249
 Rasmuson, Nils Ludvig 5/218, 7/319
 Rautjärvi kommun 7/312, 7/314, 8/360,
 8/365
 Rederimærker 4/183
 Registrering 2/45, 6/241, 8/347, 10/443
 Regulering 2/75
 Reitzel, Poul 1/36, 1/38, 2/59
 Reitzels *Våbenherold* 9/398
Renesses Dictionnaire 9/407
 Rentmanns *Wappen-Lexicon* 9/415
 Rentvlow, slægt m. m. 2/77, 5/210
 Reykjavik 1/39, 6/244
 Richard 2. af England 2/67
 Riddarhus, Finlands 7/327
 Ridderordener 5/191. Se også *Ordener*
 Rietstaps *Armorial Général* 9/406
 Rigsvåben, se under de enkelte riger.
 Rikard 2. af England 2/67
 Riksarkivets heraldiska sektion 6/273
 Riksheraldikerämbetet 2/42, 4/171
 Riksklämman 1/4, 5/218
 Riksvåben, se under de enkelte riger
 Rochus, Sankt 6/272
 Rollands *Planches* 9/406
 Rosenborg, grever af 1/38
 Rosenkrantz, slægt m. m. 5/210, 10/429,
 10/441
 Roskilde Adelige Jomfrukloster 5/210
 Rostock 5/221
 Rostock, Ole 2/86, 2/88
 Rotary 5/231
 Rundfisk 5/197, 8/374, 10/425
 Runemærker 2/54, 6/246, 10/425
 Ruotsinpyhtää kommun 7/313
 Rusland 9/397
 Røsnæs kommune 7/318
- Sachsen 10/429, Sachsens hest 6/269
 Saint John, slægt m. m. 3/113
 Salla kommun 7/314
 Sammensatte våbener 2/76, 5/205
 Sankt, se følgende navn
 Sankt Michels län 6/255
 Satakunda, landskap 6/256, 9/390
 Savolax, landskap 6/256
 Saxoferrato, Bartolus de 8/370
 Schauenburgerne 1/6, 1/24
 Schaumburgerne 1/6, 1/24
 Scheel, slægter m. m. 5/207
 Scheffer, C. G. U. 2/83, 4/177, 6/273,
 7/309, 8/351, 9/405, 9/423, 10/435,
 10/443
 Schleswig, se *Slesvig*
 Schlyter, Hans 7/309
 Schwerin 5/221
 Scoutvåpen 2/72
 Seefelds våbenbog, Jørgen 8/366, 10/437
 Segl og seglmærker 1/2, 1/10, 1/22, 1/29,
 1/39, 2/59, 2/62, 3/95, 3/116, 4/157,
 4/162, 5/208, 5/228, 6/278, 7/281,
 7/287, 8/329, 8/363, 10/430, 10/432,
 10/437, 10/441
 Seglsamlinger 2/46, 3/101, 9/402-03
 Sehested, Hannibal 1/19
 Selskaber, andre heraldiske 1/1, 2/42,
 3/89, 4/147, 4/150, 4/172
 Selångers kommun 9/386
 Setwitz, slægt m. m. 7/291
 Severin, Sankt 8/338
 Sfinks 1/15
 Siebmachers *Wappenbuch* 1/36, 9/414
 Sigiller, se *Segl*
 Signaturmærker 2/58, 4/162
 Signet, en korsridders 5/190
 Signetstikker 3/98
 Silver . . ., se *Sølv* . . .
 Similarisering 5/202, 5/205, 8/375
 Simon, dansk herold 1/28-30
 Sinister-skråbjælke 5/226
 Sitzwitz, slægt m. m. 7/291
 Sizer, Theoklore 9/390
 Skelm Gerekesen 6/236
 Skibsvåbener 4/138, 6/243
 Skilte 5/231, 10/445
 Skjoldholdere, Chr. 1.s 1/2; første i Dan-
 mark 1/34, 3/100
 Skolevåbener 3/115, 7/308, 10/444
 Skogsmerker 2/53
 Skorstensmærker 4/183

- Skotland 4/165, 4/177, 5/227, 7/325, 9/410
- Skråvåpen 2/87, 3/103, 6/270
- Skurer 7/311, 8/359, 10/439
- Skygge, heraldisk 1/8, 5/192, 6/236
- Skyltar, se *Skilte*
- Sköld, Sven 4/172, 7/324, 8/371, 9/423
- Sköldebrev, se *Våbenbreve*
- Skön kommun 5/232
- Skåne, adel 1/26, 5/210, nye slægtsvåbener 2/84, flag 8/373
- Slesvig 1/2, 6/248, spejdervåbener 2/74
- Snegl (snigel) 1/39
- Snit 7/311, 8/359, 10/439
- Societas . . . se *Heraldisk*
- Sodankylä kommun 3/91
- Sorø Akademi 3/115
- Spejdervåbener 2/72
- Spikkors 4/181, 5/208, 6/280, 7/311, 7/319
- Stadsvåpen, se *Byvåbener*
- Statsvåbener, se under de enkelte stater.
- Stenhuggermærke 2/58, 3/104
- Stickkors, se *Spikkors*
- Stiftsvåbener, se *Biskopsvåbener*
- Stockholm 1/9, 5/217, som katolsk stift 8/365
- Stokfisk 5/197, 8/374, 10/425
- Storbritannien, se *England og Skotland*
- Storcks *Våbenbog* og *Herold* 9/395, 9/401
- Storkors af Dannebrog 1/37, 2/86, 5/230
- Strömfors kommun 7/313
- Stuemerker 10/425
- Sture den Ældre, Sten 1/36
- Stöde kommun 7/316
- Suomenniemi kommun 7/314
- Svenska Kommunaheraldiska Institutet 3/92, 5/225
- Sverige
- Folkungevåbenet 1/5, 1/27, 2/61, 5/215, 6/247, 6/257
- tre kroner 1/4, 1/28, 2/60, 3/118, 3/128, 5/215, 5/232, 6/257, 7/309, 10/443, 10/447
- kongeåbenet i øvrigt 5/224, 9/423
- adelige 3/128, 5/210, 5/224, 6/233, 9/423, 10/435, 10/437
- borgerlige 2/84, 9/423
- landskap, härader 3/128, 8/350
- kommunalt 3/92, 5/185, 5/225, 5/230, 5/231, 7/316, 9/386
- Uppsala ärkebiskopar 9/377
- andet kirkeligt 3/130, 5/208, 6/277, 8/329, 9/423
- herolder 5/223, 7/309
- flag 8/373
- identificering 9/405, 10/435
- Svårdsordens krigskors 4/182
- Sydafrika 10/444
- Symboler og symbolik 1/10, 2/60, 2/80, 3/115, 3/126, 4/142, 4/161, 4/183, 5/218, 5/229, 7/293, 8/339, 8/357, 8/367
- Systematik 1/23, 10/435
- Söderblom, Nathan 9/379
- Sølvsmødemærker 2/58, 5/201
- Sønderjylland, se *Slesvig*
- Søren, Sankt 8/338
- Taivalkoski kommun 7/312, 8/359
- Tammerfors (Tampere) 3/92, 3/119
- Tanganyika 5/226, 7/321
- Tavastehus län 6/254
- Tavastland, landskap 6/256, 9/390
- Taylor, John Edward 8/365
- Tennberg, Bo 3/120, 3/135
- Terminologi, se *Blasonering*
- Tiara, pavens 2/60, 6/264, 9/393
- Timmermærken 2/53, 4/157
- Tinkturer, se *Farveregel*
- Titler 4/176, 8/372
- Tjekkoslaviet 3/131
- Tobago 7/323
- Tordenskjold, Peter 1/38, 4/142, 4/144, 10/432
- Tornér. . . , se *Turnér. . .*
- Tranekær-Tullebølle kommune 9/385
- Trazegnies, slægt 1/8, 5/192
- Tre Konger, se *Hellige . . .*
- Tre kroner 1/4, 1/28, 2/60, 3/118, 3/128, 5/215, 5/232, 6/257, 6/266, 7/309, 10/443
- Trelastmerker 2/53
- Trinidad & Tobago 7/323
- Triton, gud 4/142
- Trolle, Gustaf 9/378
- Trolle, Herluf 2/86, 6/252
- Trulsson, slægt m. m. 2/84
- Trælasmærker 2/53
- Træsko 2/49, 3/100
- Tufvesson, slægt m. m. 2/85
- Tuna kommun 5/185, 9/387
- Tupp, se *Hane*
- Turneringer 1/27, 5/222

- Turnérkrave 3/107
 Tyrväntö (Tyrväändö) kommun 3/92
 Tyske Rige
 ømen 3/105, 5/198, 5/205, 7/326
 Sachsenross 6/269
 adelige 2/77, 6/233
 våbengrupper 1/24, 3/105
 identificering 9/397
 Tømmermærker 2/53, 4/157
 Tönnersjö härad 8/350
 Tørfisk 5/197, 8/374, 10/425
- U.S.A. 7/311, 7/324, 9/390, 9/423
 Udstillinger 2/83, 4/179, 7/308, 8/366
 Uleåborgs län 6/255
 Ulfstand, slægt 1/26, 5/212
 Ulkebøl kommune 7/317
 Uganda 7/322
 Ukendte våbener 2/45, identificering
 af 9/395, 10/435
 Ulfeldt, Corfitz 10/431
 Ulvetænder, figur 1/26
 Ungarn 3/126
 Uniformer 5/193
 Unionsbanner og -våben 1/1, 1/2, 1/35,
 2/71, 2/74, 8/373
 Universiteter 2/66, 9/390, 10/444
 Uppsala domkapitel 2/61, 5/216, 9/377
 Uppsala ærkebispevåbener 9/377
 Ursin, J. 8/357
 Uusikaupunki 3/92
- Wagner, Anthony R. 2/61, 4/182, 7/328,
 8/373, 9/411
 Valdemar Atterdag 1/27, 2/61
 Valdemar Birgersson, svensk konge 5/219,
 6/251
 Valdemar den Store 6/270
 Valdemar Sejrr 4/164, 6/243
 Wales, prinser af 4/177
Wales Herald 9/389
 Valgsprog 9/418
 Valkeala kommun 1/17
 Wallin, Johan Olof 9/378
 Walter, Jan Erik 3/135, 8/365
 Vapen , se *Våben*
 Varemærke 2/59, 3/104, 4/149, 4/183,
 7/324, 10/425
 Warming, Paul 2/83, 3/133, 4/174, 5/186,
 7/317, 9/385
 Varpaisjärvi kommun 7/312, 7/315,
 8/360, 9/392
- Vasa län 6/255
 Vasalforhold 3/105, 5/226
 Wedell, slægter m. m. 1/21
 Vejby-Tibirke kommune 9/385
 Welferne 6/270
 Venstre-skråbjælke 5/226, 8/366
 Vernemerker 2/59
 Verwohlt, Ernst 2/83, 3/95, 4/177
 Wessel, slægter m. m. 1/38. Se også
 Tordenskjold.
 Westervig, slægt m. m. 5/202
 Westfalen 1/24, 6/269
 Vexillologi, se *Flag og Faner*
Wijnbergen, L'Armorial 3/111, 5/202,
 7/302
 Vildmand 1/2, 3/100, 5/212
 Willemoes, slægt m. m. 4/142
 Vimpeli kommun 5/189
 Vindala kommun 5/189
 Wirion, Louis 4/172
 Virmo kommun 3/91
 Virneburg, slægt m. m. 3/107
 Virserums köping 3/94
 Visby 6/279, 7/319
 Viske härad 8/350
 Vita Ros, Finlands 10/439
 Vitus, Sankt 8/367
 Wulff, Aage 4/151, 5/197
 Värmland 5/225
 Værnemærker 2/59
 Västergötland 7/327
 Våbenbrev 1/19, 1/31, 1/32, 1/38, 7/327
 Våbenbøger 5/210, 5/229, 8/366, 9/395,
 10/437
 Bellenville 1/28, 5/222, 6/249, 7/309
 Bergshammar 5/222, 6/249, 6/257
 Wijnbergen 3/111, 5/202, 7/302
 Zürcher 5/229
 Våbengrupper 1/24, 3/105, 5/202, 5/205
 Våbenkonge, se *Herold*
 Våbenret 1/8, 4/150, 4/175, 8/370, 8/372
 Våbenruller 1/25, 7/302
- Yale University 9/390, 10/444
 Ylistaro kommun 9/383
 Ymningetshorn 1/10
 Yrkesvåbener 5/202
- Zitzcwitz, slægt m. m. 7/291
Zürcher Wappenrolle 5/229

- Å ..., se sidst i alfabetet, efter »ä/æ« og »ö/ø«
- Ældste kendte våben 4/155
kendte kvindevåben 4/164
kendte borgerlige våbener i Skandinavi-
en 3/95
- Ängel 1/6
- Ærkebispevåbener 4/150, 5/229, 9/377
- Ærkestifter, se *Ærkebispevåbener*
- Æskulap(stav) 1/37, 6/271
- Äänekoski kommunvapen 1/17
- Ølstykke kommune 9/384
- Ørestad 7/311, 9/392, 10/439
- Ørn, tyske 3/105, 5/198, frisiske 5/205,
7/326, Johannes' 8/365
- Österbotten, landskap 6/256, 9/390
- Østfold fylke 7/313
- Abo och Björneborgs län 6/254
- Akerbo kommun 3/94
- Aland, landskap 6/256
- Alands län 6/254
- Arstads härad 8/350

HERALDISKE ILLUSTRATIONER UDFØRT AF:

- Abildgård, Søren 6/265
- Berg, Th. 8/329-44
- Botfeldt, Niels E. 4/140, 6/243
- Britze, Friedrich 6/261
- Britze, Johannes 2/81
- Clement, H. L. 5/186
- Ehrström, E. O. W. 3/121
- Eriksson, Olof 1/17-18, 2/41, 3/91-92,
3/119, 4/148-49, 5/189, 6/254, 6/274-76,
7/314-15 (se 9/384), 9/383-84
- Fotland, K. 9/388 (387)
- Friis, Claus Achton 4/140, 6/243
- Galbreath, D. L. 6/262-65 (260)
- Grep, Brita 5/230, 8/353-56 (352)
- Hammar, Ahti 1/16-18, 3/90-92, 4/149,
5/187-88, 7/314-15, 9/384, 10/439-40
- Haxthausen, O. H. M. 5/190, 6/240,
7/293, 10/431
- Hazeland, Arnold J. 7/319
- Heim, Bruno B. 4/150, 5/229, 8/365
9/393
- Hirsch 2/47
- Holm, Paulus 7/313
- Johnsen, A. Ø. 6/243
- Kedja, Einar 3/131
- Klevenfeldt, Therkel 6/238
- Konow, Hans 6/252
- Krabbe, Anne 5/210-12
- Krag, Hans 1/13-14, 1/39, 2/57-58, 4/159,
5/203, 5/206, 7/319, 8/375
- Kälde, Bengt Olof 3/130-31, 4/182,
5/208-09, 5/232, 6/277, 9/378
- Lindberg, Carolus 1/16-18
- Mortensen, Gotfred 2/72-74
- Numers, Gustaf von 1/16-18, 4/148, 9/383,
9/390
- Nygaard, Truls 7/313, 10/446
- Paaer, C. 1/17-18
- Peter, Edmund 4/140, 6/243
- Peterssen, Eilif? 8/329-44
- Pinoteau, Hervé 4/162...69 (161)
- Raneke, Jan 1/23-26, 2/84-85, 3/93-94,
3/108-14, 3/125, 4/183, 7/311, 8/361-62,
8/371
- Rognerud, Trygve 9/388
- Rolland, V. eller H. 9/409
- Rondahl, E. 6/238
- Raaschou-Nielsen, Knud 3/115
- Salomon, Harald, 2/87, 7/310
- Schlyter, Hans 5/185, 5/232, 7/308,
7/316, 9/386-87
- Scott-Giles, C. W. 4/165
- Sedivy, Franz 1/37, 2/86, 5/230
- Sköld, Sven 3/92-94
- Spangen, Christian 7/281-86
- Storck, H. 1/21, 5/203, 5/207, 6/236-40,
9/395...404
- Thiset, A. 1/21, 6/237
- Thorsen, Hakon? 8/329-44
- Trætteberg, Hallvard 7/313
- Vallioja, Tapio 1/18, 4/149
- Wulff, Aage 3/95, 4/151, 5/186,
7/318
- Vuorela, Toivo 3/122

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.